

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Rozvod manželství a jeho příčiny z pohledu studentů vysoké školy

Vypracovala: Romana Frídová

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, PhD.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Rozvod manželství a jeho příčiny z pohledu studentů vysoké školy“ vypracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 25. 6. 2015

Romana Frídová

Poděkování

Především děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Miroslavu Procházkovi Ph.D. za cenné rady, inspiraci, připomínky, trpělivost a metodické vedení práce.

Můj dík patří i všem účastníkům výzkumného šetření za ochotu a čas, který mi věnovali. Závěrem bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým za trpělivost a podporu.

Bibliografický záznam

Frídová, R. *Rozvod manželství a jeho příčiny z pohledu studentů vysoké školy*. České Budějovice 2015. Bakalářská práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. fakulta. Katedra pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce Mgr. M. Procházka, Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce na téma *Rozvod manželství a jeho příčiny z pohledu studentů vysoké školy* pojednává v teoretické části o rodině a manželství, včetně výchovy dětí. Na druhé straně se bude zabývat o manželském nesouladu a věcí, které charakterizují příčiny a důsledky rozvodů. Dále popisuje různá doporučení a rady, jakým způsobem řešit rozvodovou situaci a jaká je v tomto směru role sociálních pedagogů, psychologů a sociálních pracovníků. Praktická část bude obsahovat důvody a názory, které budou rozděleny na studenty denního a dálkového (prezentačního a kombinovaného) studia Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity. V závěru bude použit kvalitativní výzkumný přístup a sběr dat pomocí interview. Výběrový soubor budou tvořit studenti zmiňované univerzity.

Klíčové pojmy: rodina, manželství, výchova dětí, rozvod, příčiny a důsledky rozvodů, právo, pomoc

Abstract

This bachelor thesis on the subject *Divorce and its causation in point of views of university students* deals, in its theoretical part, with families, marriages and a child upbringing. It also focuses on marriage disharmony and maps typical circumstances of divorce reasons and its consequences. It gives advice and proposals to solve divorce situations as well as it explains the roles of social workers, psychologists and social educators. The practical part includes reasons and opinions of both regular and external students of Faculty of Education of South Bohemian University. To sum up the thesis, it is used a qualitative research and data collection based on interviews. Selective assemblage was created by the students of the university mentioned above.

Key words: family, marriage, child upbringing, divorce, divorce reasons and consequences, law, help

Obsah

Úvod.....	8
I. Teoretická část	9
1 Vymezení základních pojmů.....	9
1.1 Rodina	9
1.2 Manželství	10
1.3 Výchova dětí v rodině - základní principy výchovy dětí	12
2 Rozvod	14
2.1 Právní a psychologické aspekty rozvodu	15
2.2 Délka trvání manželství do rozvodu a intenzita rozvodovosti	17
2.3 Nejčastější příčiny rozvodů.....	18
1.3.1 Nevěra	19
2.3.2 Vyčerpání vztahu	21
2.3.3 Stupně manželské krize.....	22
2.3.4 Domácí násilí	23
2.4 Důsledky rozvodů	26
2.4.1 Právní důsledky rozvodu.....	26
2.4.2 Vliv rozpadu rodiny na dítě.....	28
2.5 Řešení rozvodové situace	31
2.6 Druhy rozvodů	32
2.7 Porozvodová péče o dítě	34
2.7.1 Druhy péče o dítě	36
3 Pomoc ze strany sociálních služeb	39
3.1. Role sociálních pracovníků	39
3.2 Dělení sociálních služeb.....	40

3.3 Pomoc ze strany sociálních pracovníků, psychologů a sociálních pedagogů	41
II PRAKTICKÁ (APLIKAČNÍ) ČÁST	46
4 Charakteristika výzkumného šetření	46
4.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky.....	46
4.2 Cíle výzkumného šetření.....	47
4.3 Metodologie výzkumného šetření	47
4.4 Sběr dat	48
4.6 Záznam, zpracování a analýza získaných dat	50
4.6.1 Informant A.....	50
4.6.2 Informant B	53
4.6.3 Informant C	57
4.6.4 Informant D.....	60
5 Interpretace výsledků šetření.....	64
5.1 Kódování získaných dat	64
5.2 Analýza a shrnutí získaných zjištění	66
Závěr	68
Seznam použitých zdrojů	69
Příloha	72

Úvod

Téma rozvodovosti, které jsem si vybrala pro svou bakalářskou práci, mě zajímalo už v době, kdy rozvodem prošla má sestra. V té době jsem ještě nebyla vdaná a neměla jsem děti, proto jsem nechápala, proč se dva lidi nedokážou spolu domluvit a nechají dojít vztah, který trval tak dlouho, k rozpadu a dítě, které z tohoto manželství vzešlo, bylo ochuzeno o to, vyrůstat s matkou i otcem.

Nyní se svým mužem vychováváme dvě děti a byli jsme oddáni po desetiletém vztahu před sedmi lety. Náš vztah se rapidně změnil po tom, co se nám narodily děti. Přibylo povinností a zodpovědnosti. Už jsme nežili jen pro sebe. Nastalo nesčetně situací, kdy jsem i já uvažovala o rozvodu a přemýšlela o tom, co vše by se odehrávalo, jaký dopad by to mělo na děti a na mě samotnou, jestli bych například po rozvodu nelitovala toho, že jsem se rozvedla, protože pak už by nebylo cesty zpět. A byly ty naše problémy opravdu tak nepřekonatelné, že by bylo nejlepší řešení, za tím udělat silnou čáru?

I v této době jsem začala více rozumět rozpadu manželství mé sestry, i když jsem si nikdy nechtěla připustit, že by se něco podobného stalo i mě.

V dnešní moderní společnosti se podle statistik rozvádí velké množství manželů. Zdá se to být trendem této doby. Kde se stala chyba? Proč spolu lidé nedokáží žít, řešit zátěžové situace lépe, tak aby netrpěli děti. Nebo je pro dítě opravdu vysvobozením, pokud se manželství, které nefunguje, rozpadne? Kdo ví nejlépe, co je pro dítě nejlepší? Jsou to rodiče, či snad sociální pedagogové, dětské psychologové, nebo soudci, kteří musí řešit rozvodovou situaci rodičů, kteří ve většině případů nejsou schopni spolu komunikovat na přijatelné úrovni? Lidé, kteří se milovali tak, že spolu uzavřeli manželství a zplodili děti, se najednou nedokážou ani slušně pozdravit. I to je bohužel realita této uspěchané doby, která je plná nenávisti, válek, kriminality a v neposlední řadě i společenských změn.

Při psaní této práce se pokusím zaměřit i na role sociálních pracovníků a psychologů, jak by možná co nejlépe a pokud to jde i se špetkou důstojnosti mohli pomoci manželům ukončit trvale narušený vztah, tak aby jejich děti procházely tímto obdobím s pocitem většího klidu a porozumění.

I. Teoretická část

1 Vymezení základních pojmů

Teoretická část bakalářské práce je ve své první části zaměřena na vymezení základních pojmů týkajících se manželství a rodiny, resp. funkcí rodiny.

1.1 Rodina

Je zcela jistě nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikla kdysi v pradávných dobách, kdy se člověk ještě velmi málo podobal tomu, jak jej známe dnes. A vznikla nejen z přirozeného pudu pohlavního, která vede k plození a rozmnožování daného živočišného druhu (k tomu ostatně není třeba rodiny), ale především z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat, připravovat pro život.

Na otázku, co je to „rodina“, nám jinak odpoví právník, jinak sociolog, jinak demograf nebo národohospodář. A jakým způsobem by nám odpovědělo na tuto otázku dítě? Zcela určitě bychom se ho museli zeptat oklikou, např. testy a psychologickými zkouškami a rozbořem spontánních a navozených projevů. Pro dítě může a nemusí být situace, kdy o ně pečují jedna ba i více osob, kdy jsou vzájemné svazky jedněch a druhými zákonem potvrzeny či nepotvrzeny, kdy děti jsou takzvané vlastní či nevlastní (Matějček, 1994, s. 15).

Rodina by měla znamenat pro dítě základní životní jistotu. To je ten nejlepší vklad, který mu můžeme dát. A je v naší moci!

(Matějček, 1994, s. 17)

Ivo Možný napsal, že: „Rodina se mění, ale vždy je stabilizujícím prvkem společnosti.“

Rodina je pro sociologii příkladem morfostatické instituce. Představuje sociální zařízení, jehož základním účelem je vytvářet soukromý prostor pro reprodukci společnosti, stísněný proti vířícímu a nepřehlednému světu veřejného chování, nemění svůj tvar, vnitřní uspořádání ani habitus a změny ve svém okolí vyrovnává. Tak jako

byla rodina kotvou jistoty pro obyčejného člověka, byla i pro badatele při zkoumání společenského vývoje stálým prvkem (Možný, 2006, s. 14).

Rodina existuje odpradáвна především proto, aby lidé mohli náležitě pečovat o své potomky. Ne jen, že má rodina biologický význam pro udržení lidstva, ale tvoří základní jednotku lidské společnosti. Představuje unikátní a nenahraditelnou instituci proto, že nejlépe možným způsobem spojuje universální a specifické. Rodina je prvním a zcela určitě závazným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává (Matoušek, 2003, s. 9).

Rodina by měla pro dítě představovat místo, kde by měly mít své pevné kořeny spolehlivost, důvěryhodnost, oddanost, ohleduplnost a nesobeckost. Citlivost vůči ostatním a v neposlední řadě i soucit (Schaefferová, 1995, s. 8). *Rodina je uměleckým dílem, které se neustále vyvíjí a proměňuje. Je místem, kde se rodí a utvářejí mezilidské vztahy* (Schaefferová, 1995, s. 1).

Dle Brtníkové Marty každá rodina ctí určité tradice, dodržuje nějaké zvyklosti, má své zájmy. Důležitý pro dítě v rodině je určitě režim a řád. Zejména je podstatná i historie rodiny (Brtníková, 1991, s. 10).

F. Welshová popisuje ve své práci pod názvem „*Normal Family Proces*“ rodinu jako ideál normality, ve které je rodina koncipována v hodnotících pojmech poslání a funkcí rodiny a kde se plní vývojové úkoly, včetně výchovného působení (Plaňava, 2000, s. 22).

1.2 Manželství

Manželství má plnit následující funkce: biologickou, výchovnou a ekonomickou. Jsou to totožné funkce, které má plnit i rodina. Za základní funkci je považována reprodukce obyvatelstva tedy založení rodiny, řádná výchova a výživa dětí.

Zákon o rodině (ZoR) č. 94/1963 Sb. a zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem (OZ). Podle § 18 – 20 ZoR a § 687 - 696 OZ, mají muž a žena v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Manželé jsou si navzájem povinni úctou, jsou povinni spolu žít, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si a podporovat se, udržovat zdravé rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti. Podle svých schopností, možností a osobních a majetkových poměrů

přispívá každý z manželů na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná. Poskytování majetkových plnění má přitom stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy.

O záležitostech rodiny a způsobu života rodiny se mají manželé dohodnout. Záležitosti rodiny obstarávají manželé společně nebo je obstarává jeden z nich. Manžel je oprávněn zastupovat druhého manžela (rozumí se manžel manželku nebo manželka manžela) v jeho běžných záležitostech.

Podle § 91 Zákona o rodině a § 697 Občanského zákoníku mají manželé vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů (Nováková, 2014)

V dřívější době bylo předmoderní manželství ekonomickým svazkem. Pro chudý lid bylo prostředkem pro organizaci zemědělské práce. Vášně v něm chyběla, ale pro muže bylo dosti příležitostí k vybočení. Aristokraté vytvořili vedle zdrženlivého manželství i prostor pro lásku mimo manželství, zpočátku takřka výlučně mimo manželství. (Možný, 2006, s. 243)

Rodina nepochybně spočívá na manželství. A tady jsme u dalšího problému, nad nímž se musíme na chvíli zastavit. Dnešní manželství se totiž více než kdy dříve zakládá na lásce – či lépe řečeno, na tom, co mladí lidé za lásku pokládají. Může to být citová blízkost, vzájemná důvěra a sympatie, zalíbení jednoho v druhém, vzájemná oddanost, ale někdy také jen sexuální přitažlivost a iluze o společné budoucnosti. Dnes už se vyskytuje jen zřídka manželství z rozumu, z hospodářské nutnosti nebo na práci. Romantická láska je pouto krásné, vzácné, ušlechtilé, ale kupodivu jemné a křehké. Mnoho manželství na lásce založených se bez lásky rozpadá, a to bohužel většinou velmi brzy, kdy jsou děti ještě malé a kdy se tvoří základy pro zdravý vývoj jejich osobnosti (Matějček, 1994, s. 18).

R. F. Murphy definuje manželství jako trvalý svazek mezi mužem a ženou, který partnerům dává vzájemné výhradní sexuální a ekonomické právo a uděluje společenskou totožnost dětem, které z tohoto svazku vzejdou (Murphy, 1999, s. 74-75).

1.3 Výchova dětí v rodině - základní principy výchovy dětí

Když se dítě narodí, mohou vznikat konflikty o tom, zda je vhodné jej takzvaně rozmazlovat nebo vychovávat přísně. Například když v noci nespí a pláče, zda je vhodné k němu vstávat nebo ho nechat vyplakat. Po nějaké době se tyto otázky přetvářejí do podoby, jak se dítě chová, v čem je schopné nám vyhovět a v čem ne a kdo co negativního způsobil ve výchově. Rodiče svádějí jeden na druhého špatné vlastnosti a školní neúspěchy dítěte. V pubertálním věku je dítě takřkajíc nezvladatelné, plné odporu, agrese vůči rodičům a projevující nezrale svoji nezávislost.

Jen zřídka si rodiče dokážou uvědomit, že je to jejich společné zavinění, protože dítě ve většině případů vyrůstalo v atmosféře, která byla plná konfliktů, rozporů a dostávalo často milné informace od otce i matky, případně jiných vychovatelů, které mu správný žebříček hodnot neumožnily dostatečně se zorientovat v životě.

Rodinná atmosféra naplněna silnou agresivitou, má na dítě značně negativní vliv, neboť dítě tyto projevy, byť skryté, intenzivně vnímá, bez ohledu na to, zda chápe jejich původ. V takovém případě jsou napadeny nejzákladnější potřeby dítěte, jako jsou pocit jistoty a bezpečí.

Pokud dítě vidí a pociťuje ve svém raném dětství matku a otce jako šťastné, klidné a rozhodné lidi, které netrpí citovými bouřemi, může se s nimi dobře a bez problémů identifikovat. Ač si to rodiče neuvědomují, ovlivňuje to celý budoucí vývoj dítěte i v dospělosti. (Dytrych, Matějček, 2002, s. 14-16)

Dítě, které se právě narodí, zjevně patří své matce, je na ní zcela závislé a podléhá její suverenitě. Vztah, který na první pohled nerovný, se neprodleně rozšiřuje i na otce a v tradiční rodině se na něj víceméně přesouvá. Závislost dítěte však v sobě nese nevyhnutelnost určitých povinností rodičů. Otevírá otázku povahy a sociálních mezí autonomního výkonu těchto práv a povinností, jež patří k podstatě rodičovství (Možný, 2006, s. 152).

Rodičovská autonomie nemůže zůstat neregulovaná z několika důvodů:

- Zejména malé dítě je fyzicky i psychicky před svými rodiči křehké a bezbranné.
- Někteří rodiče nedokáží rozeznat, co je pro jejich dítě nejlepší a někteří rodiče mohou svou mentální a sociální omezeností nebo přímo deformací dítě poškodovat.

- Rodiče někdy vnímají své dítě jako nástroj k dosažení jejich vlastních snů, cílů a projektů.
- V neposlední řadě má každá komunita zájem o to aby její jedinci nebyli vychováni jinak než k hodnotám, které jsou slučitelné s její vnitřní integritou.

Základním, co může společnost od rodiny vyžadovat, lze pozorovat ve všech kulturách za principiální shodu: *Každé dítě má nárok, aby mu jeho matka i otec zajistili a poskytli základní výživu, oblečení, ubytování, zdravotní péči a přístup ke vzdělávání alespoň takovému, aby ho jeho nedostatek v dospělosti nevyklučoval na okraj dospělosti.* (Možný, 2006, s. 153)

Jedním z podstatných znaků výchovy je trvalost a hloubka citových vztahů mezi dětmi a jejich rodiči, případně těmi, kdo z jakýchkoliv důvodů stojí na místě rodičů. Čím jsou tyto vztahy slabší, povrchnější a krátkodobější, tím víc se blíží rodinná výchova výchově nerodinné a má i bohužel takové výsledky (Matějček, 1994, s. 30).

Ve spojitosti s výchovou v rodině občas slyšíme výraz interakce nebo interakční model.

Co znamená „interakční model“? Z překladu to vystihuje vzájemné předávání podnětů mezi dvěma nebo více lidmi, výměnou akcí a reakcí, vzájemné působení jednoho na druhého. Jeden vysílá a druhý přijímá a naopak druhý vysílá a první přijímá. Oba dva jsou tak ve vzájemném vztahu, co udělá jeden, má vliv na druhého (Matějček, 1994, s. 40).

Dítě, které je navenek kritické ke svým rodičům a k jejich stylu života, posléze v dospělosti podvědomě fakticky přebírá jejich styl života i když se slovně od něj distancují. Tato skutečnost může mít svoje důsledky pro jejich celý další život (Pelikán, 1997, s. 59).

2 Rozvod

Rozvod manželství je jeden ze způsobů zániku manželství. Rozvodem manželství zanikají osobní práva a povinnosti manželů, která pro ně z manželství vyplývaly. Podle § 91 ZoR a § 697 OZ mají manželé vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů. Všechna výše uvedená práva a povinnosti rozvodem zanikají. Zaniká také vzájemná vyživovací povinnost mezi manžely. Rozvod přináší změny i ohledně společného jmění manželů a dědění (www.bezplatnapravni poradna.cz).

Rozvod je jednou z nejtěživějších situací v lidském životě. Už jen uvažovat o něm je dosti bolestivé a problematické. Přichází pocit viny a frustrace z toho, že manželství nefunguje. Je pravděpodobné, že se objeví vztek vůči partnerovi, který nesplnil vaše očekávání a manželské sliby. V některých případech je třeba vyrovnávat se s parterovou nevěrou či s výčitkami svědomí vlastního. Je pravděpodobné, že v počátcích vztahu většina jedinců věří v jeho pevnost a stálost, a proto později dochází k frustraci z nenaplněného očekávání. Citová oblast by však měla být od rozvodového řízení co nejvíce oddělena, neboť rozhodnutí učiněná pod vlivem vypjatých emocí mohou být později samotným jedincem obtížně přijímána.

Je třeba se na rozvod podívat jako na obchod, jehož podstatou je objektivní rozumové zvážení situace. Prioritou by měla být dohoda o výchově a výživě dětí, včetně zabezpečení pravidelného styku s oběma rodiči. Rozvod manželství je druhou nejvíce stresující záležitostí v životě člověka a je dobré mít se při něm o co opřít (Janoušková, 2008, s. 7).

Rozvod je formálně právním ukončením manželského vztahu dvou jedinců, krajním řešením v procesu rozvratu manželství: rozvod na rozdíl od rozvratu manželství je deklarován, a to tím, že je podán návrh na rozvod, že proběhne rozvodové řízení a do celého děje, který byl předtím pouze součástí rodinného života, vstupují úřední instituce, jako např. soudy, právníci, oddělení péče o dítě aj. (www.bezplatnapravni poradna.cz).

Je nutné si uvědomit, že vedle rodin s rozvedenými manželi existuje značný počet nepříliš dobře zjištěných rodin, které žijí v trvalém rodinném rozvratu s výrazným narušením rodinných funkcí, ale o rozvod z nejrůznějších důvodů

nepožádají. Někdy hovoříme o rozvodu nedeklarovaném (Matějček, Dytrych, 2002, s. 40).

Pravděpodobnost zániku manželství rozvodem u nás opravdu stoupá. Vývoj v posledních letech však naznačuje, že růst vyčerpal svou dynamiku a situace se znovu ustaluje, leč na nové, vysoké hladině. Česká populace ve svém rozvodovém chování sleduje zhruba vzorce chování typické pro celou Evropu a v širším slova smyslu pro celou západní civilizaci.

Zde musíme mít na paměti zejména dvě skutečnosti:

- *Pravděpodobnost, zda manželství skončí rozvodem, je podstatně ovlivněna dobou, jež v průměru uplyne, než manželství skončí jiným možným způsobem, jmenovitě úmrtím jednoho z manželů.*
- *Aby bylo možno manželství rozvést, je zapotřebí je nejdříve uzavřít.*

(Možný, 2006, s. 205)

Rozvod je trauma, které se často projevuje generalizovaným nepříznivým názorem o příslušnících opačného pohlaví. Každý, kdo se setkává s lidmi v době před rozvodem, při něm a po něm, by měl být připraven na to, že se jim budou jevit jako nenormální.

Přes všechny dobře známé negativní důsledky rozvodů není třeba dívat se na ně jako na jev nemorální či dokonce tragický (Matoušek, 2003, s. 134).

Psychosociální rozvod (ve zkratce psychorozvod) chápeme jako sled procesů jak interakčních, tak intrapsychických, kdy se všichni zúčastnění, kterých se rozvod týká, jako jsou manželé, děti, prarodiče vyrovnávají s rozpadem manželství tak, aby se mírnily nebo minimalizovaly ztráty i důsledky rozvodových frustrací a také vytvářely předpoklady k uspokojivému životu po rozvodu. Tento dlouhý adaptační a ajustační proces zahrnuje řadu úkolů, jejichž plnění na sebe navazuje, případně se může i prolínat (Plaňava, 2000, s. 166).

2.1 Právní a psychologické aspekty rozvodu

Základní podmínku pro úspěšné rozvedení manželství obsahuje § 24, Zákona o rodině a § 755 Občanského zákoníku a sice, že soužití manželů je „*tak trvale, hluboce a nenapravitelně rozvráceno, že nelze očekávat jeho obnovení*“.

Může se zdát, že jeden z manželů má pocit, že manželství není „*trvale, hluboce a nenapravitelně rozvráceno*“ a je rozvedení manželství ohroženo.

Naštěstí je to jen teoretická komplikace, protože zvážení celé situace přísluší soudci. Vodítkem pro soudní rozhodnutí je zákon sám. A to v případě, že je splněna podmínka § 24b, odst. 2 Zákona o rodině a manželé spolu nežijí déle než tři roky, zákon obsahuje jasný „příkaz“ manželství rozvést.

Upřesnění: když spolu manželé nebudou tři roky žít, tak soud bude bez dalšího toto považovat za hluboký a nenávratný rozvrat manželství a nebude provádět další dokazování rozvratu. Když ale manželé spolu nebudou žít půl roku, tak soud bude zjišťovat, proč spolu nežijí a zda je možné rozvod ještě odvrátit.

A v posledním případě, kdy oba manželé souhlasí s rozvedením manželství, soudci není dána pravomoc manželství nerozvést.

Rozvrat manželství ovšem není jedinou rozhodnou skutečností. Soud bude přihlížet i k potřebám nezletilých dětí. V případě existence nezletilých dětí je možné manželství rozvést jen tehdy, není-li to v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody. Tudíž praktická komplikace nastává vesměs v případě nezletilých dětí. (www.bezplatnapravniporadna.cz)

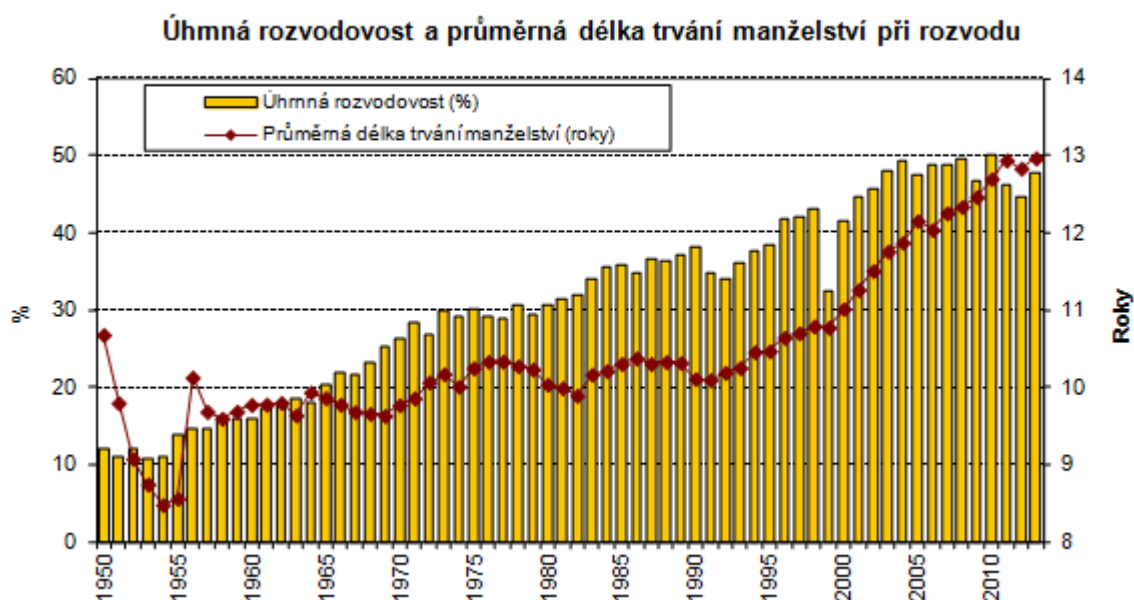
Oznámit rozhodnutí dětem také nebude nikterak jednoduchou záležitostí. Způsob, jakým je jim to oznámeno, by se měl odvíjet od jejich věku. Hlavní věc, kterou by měly pochopit a cítit. Není třeba zdůrazňovat, že počet rozvodů za poslední půlstoletí prudce stoupal. V současnosti se na území České republiky počítá se třiceti tisíci rozvody. To znamená, že ročně je ohroženo více než čtyřicet tisíc dětí různých věkových kategorií. (Matějček, Dytrych, 2002, s. 43)

Odhaduje se, že každá čtvrtá až šestá dvojice uzavírající sňatek v současné době může očekávat, že se rozvede, a nejčastěji se tak stane během prvního desetiletí soužití. I když se v každém manželství objeví napětí, potíže, krize, některé dvojice je zvládají lépe, jiné hůře (Plaňava, 2000, s. 193).

2.2 Délka trvání manželství do rozvodu a intenzita rozvodovosti

Manželé se nejčastěji rozvádí po 3-5 letech manželství. Díky zvýšení rozvodovosti u dlouhotrvajících manželství (zejména po 25 a více letech) se však postupně prodlužuje průměrná délka trvání manželství při rozvodu: mezi lety 2003 a 2013 vzrostla z 11,8 na 13,0 let. Při zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství v roce 2013 by přitom rozvodem skončilo 47,8 % manželství. Zatím rekordní (50 %) byla rozvodovost v roce 2010.

Graf 1 : Rozvodovost a trvání manželství

**Úhrnná rozvodovost udává podíl manželství končících rozvodem (za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství z daného roku po dalších zhruba třicet)*

Zdroj: ČSÚ Aktualizováno dne: 23. 2. 2015

2.3 Nejčastější příčiny rozvodů

Příčiny rozvodu manželství jsou různorodé a je jen na vnitřním pocitu a pojetí každého člověka co považuje za spouštěcí mechanismus rozpadu manželství. U každého člověka je totiž nutná intenzita problémů a jejich závažnost jiná. Pro některého člověka je důvod k rozvodu malicherná příčina, jiný člověk v průběhu manželství naopak dlouho trpí a mnoho věcí přehlíží, než se dostane do bodu, kdy už je vzájemný manželský vztah neudržitelný (www.iustin.cz).

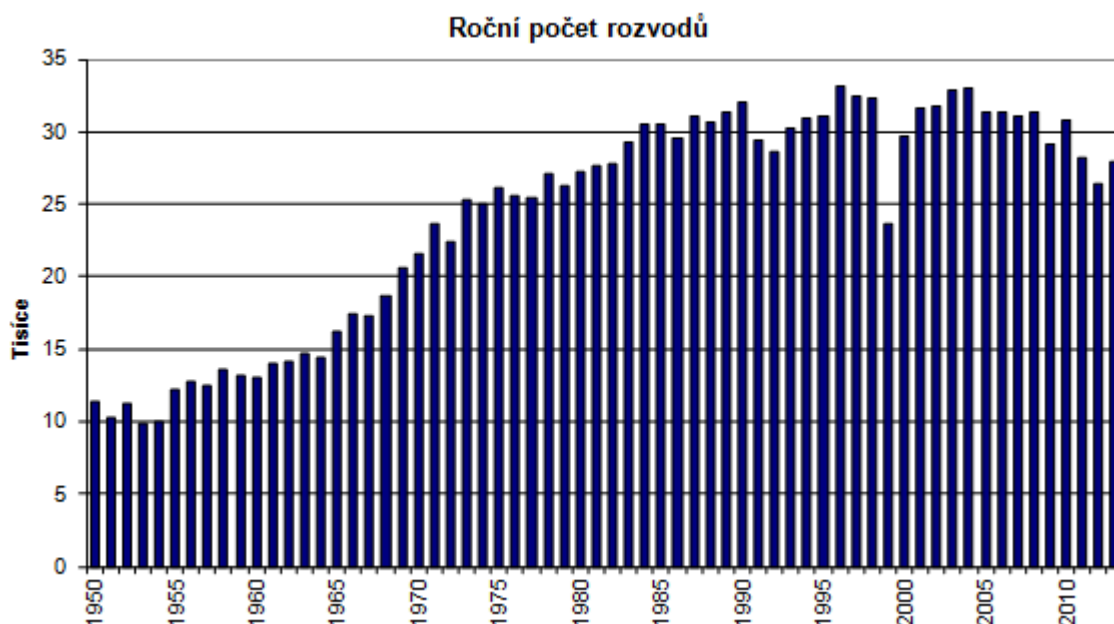
Vypadá to, že svazek manželský už nemá takovou váhu a být rozvedený není partnerském trhu degradace. Proč tedy řešit dlouhodobé problémy, když je tu rozvod – to si stále častěji říkají i páry, které spolu vydržely patnáct a víc let. S osamostatněním dětí jako by rodiče začínali nový, stále častěji znovu svobodný život.

Příčiny růstu rozvodovosti představují velmi složitý a nejednoznačný fenomén, který je pevně vklíněný do společenského vývoje naší civilizace. Každý rozvod má stránku ekonomickou, právní i osobní. Rozvod představuje pro všechny zúčastněné zátěž (Možný, 2006).

Hlášení o rozvodu, z něž demografická statistika, resp. ČSÚ získává údaje, obsahuje tradičně také položku „příčina rozvratu manželství na straně muže/ženy“. V hlášení uvedená příčina je však v současné době ve většině případů (až z 90 %) obecného charakteru: rozdílnost povah, názorů a zájmů či ostatní příčina. Konkrétně formulované příčiny na straně muže či ženy (neuvážený sňatek, alkoholismus, nevěra, nezáměr o rodinu, zlé nakládání, odsouzení za trestný čin, zdravotní důvody a sexuální neshody) se ve statistice objevují zřídka. Z nich je soudem nejčastěji identifikována jakožto příčina rozvratu manželství nevěra (903 případů na straně muže a 672 na straně ženy v roce 2013). (Zdroj: www.csu.cz/ rozvodovost).

V roce 2013 soudy ČR rozvedly 27 895 manželství, o 1,5 tisíce více než v roce 2012, ve srovnání s lety 2001-2008 však o 3-5 tisíc méně. Absolutní počet rozvodů tak reflektuje zejména dlouhodobý vývoj snižujícího se počtu sňatků, zatímco intenzita rozvodovosti se příliš nemění, zůstává vysoká. Od roku 2001 se pohybuje na úrovni 45-50 % manželství končících rozvodem.

Graf 2 :Statistika rozvodovosti podle ČSÚ

Pozn.: Výrazně nižší počet rozvodů v roce 1999 byl odrazem legislativních změn, kdy zákon č. 91/1998 Sb. upravil podmínky rozvodu, zejména manželství s nezletilými dětmi.

Zdroj: ČSÚ

1.3.1 Nevěra

Existuje několik druhů nevěry, zaměřím se na nevěru, která se realizuje v rámci rodiny, tedy v manželství s dětmi. Nejde tedy o nevěru bezdětných milenců. Různé průzkumy uvádějí, že až v 80 % se týká obou manželů během manželského života.

- **Nevěra fiktivní** - tuto „nevěru“ často provozují ženy. Vlastně o nevěru jako takovou nejde. Jen je to určité chování ženy, která se tímto snaží vzbudit v manželovi pocity, které se jeví jako nevěra. Jde o to, jakým způsobem se k tomuto chování, vyprovokované ženou, muž postaví.
- **Nevěra psychická** - je to opravdové zamilování, sblížení se do osoby mimomanželského partnera, ale bez sexuálního sblížení. I tento typ nevěry může velmi silně narušit manželský stav, kdy se postupně ztrácí soudržnost mezi manželi, klesá zájem o sexuální život, tvoření plánů a zájmy.

- **Nevěra fyzická** – tato nevěra je spojena nebo hlavně vyhledávána zejména pro sexuální styk. Pokud soud rozvádí manželství, velmi často se ptají na nevěru tohoto typu, ale už pro ně není tak významná nevěra psychická. Často slyšíme, že nevěra je součástí našeho života a pokud je někdo věrný, ochuzuje se o spoustu krásných zážitků. Bohužel se už bere méně v potaz, jak hluboce může nevěra v rodině, kdy se stane předmětem rodinných hádek, emočně zasáhnout dítě.

Dále může být nevěra utajená, zjevná, jednorázová, krátkodobá, dlouhodobá, bez následků, s následky či netolerovaná.

Toto schematické rozdělení nevěr je poměrně dosti vzdáleno realitě, kdy se možnosti nevěr překvapivě a nepředvídatelně kombinují. V závěru bylo zjištěno, že oba partneři nevěru buď tolerují, nebo je to důvod k jejich rozvodu a nemusí být i tím hlavním (Matějček, Dytrych, 2002).

Právní úprava práv a povinností mezi manžely představuje velmi významnou část právního řádu. Vedle listiny základních práv a svobod je regulace vztahů mezi manžely obsažena především v zákoně o rodině a v občanském zákoníku (Hrušáková, Králíčková, 1998, s. 88).

Povinnost být si věrni vyplývá rovněž ze samotné podstaty manželství i jeho morálního aspektu. Manželství je v našem prostředí založeno na principu vzájemné náklonosti, důvěry, a zejména monogamie. Proto není společensky žádoucí, aby manželé navazovali mimomanželské vztahy. Jestliže se muž a žena rozhodnou dobrovolně vstoupit do svazku manželského, měli by také respektovat práva a povinnosti charakterizující manželství, jeho funkce a cíle. Porušení povinnosti vzájemné věrnosti bývá totiž často jednou z hlavních příčin rozvratu vztahů mezi manželi, což může vést ke zrušení manželství rozvodem. Soudy pak obvykle hodnotí nevěru, která zapříčinila rozvrat vztahů mezi manžely, jako „lehkomyslný přístup k manželství“, který může mít dopad v oblasti výživného a dělení společného majetku (Hrušáková, Králíčková, 1998).

Nemoc, o které by měl každý laik vědět, je chorobná neschopnost se s odhalenou nevěrou vyrovnat. Týká se to jak žen, tak mužů, těch i o něco více, pokud se dozvědí o nevěře své ženy. V tomto případě jeden z manželů (který je podváděný), začne tělesně i psychicky chátrat, začne se doslova ztrácet, až se úplně zhroutlí. Podstatné je vědět, že

se tato choroba sama od sebe nevyлéčí a je zapotřebí navštívit psychiatra nebo manželskou poradnu (Plzák, 2010, s. 43)

Co se týče nevěry mezi mužem a ženou, je v tomto směru veliký rozdíl. Pokud je nevěrný muž, snaží se manželství ve většině případů udržet. Je od pradávna známo, že muži jsou lovci, páni harémů. Jestliže se manželství zhroutí, musí být už delší dobu v krizi, která přešla do konfliktu a posléze skončila nevěrou.

Je-li na druhou stranu nevěrná žena, bývá to zpravidla horší, protože žena je schopna za sebou takzvaně „pálit mosty“. A je jedno, zda jsou v manželství děti nebo ne. Platí velmi zajímavý vztah, který publikoval MUDr. Plzák. *Tak jako vyzrálý muž nikdy neopustí klidnou, pracovitou ženu, stejně tak vyzrálá žena nikdy neopustí imponujícího muže* (Plzák, 2010, s. 59).

2.3.2 Vyčerpání vztahu

Manželé, kteří jsou spolu více než dvacet let nebo i déle se postupem času, kdy jim děti vyrostly do dospělosti, se od sebe navzájem odcizili. Po dlouhou dobu je spojovala společná péče o děti a v okamžiku osamostatnění potomků, spolu nemohou manželé najít společný program. Mohly se za tu dobu změnit zájmy, přátelé atd. Každý si zvykl na to, žít si svůj volný čas bez přítomnosti druhého partnera. Je možné, že tyto problémy mohly nastat už dříve, ale v rámci udržení vhodného prostředí pro výchovu dětí byly utlumeny. Je to typ rozvodu takzvaně promítající se do druhé rozvodové vlny. Reakce dětí na rozvod už ale není ústředním tématem pro odbornou pomoc. Rozvádějící se manželé už vstoupili do druhé poloviny svého života a jejich možnosti založit novou rodinu jsou omezené z mnoha důvodů, jako jsou profesní, vztahové, nebo také zdravotní stav (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2005, s. 62).

Citové odcizení a ztráta společenských zájmů je dalším z faktorů vyhoření vztahu. Tento fakt si manželé doslova nesdělí z očí do očí, ale vnímá jejich okolí. Zejména jsou to jejich právní zástupci u rozvodu. A jak bychom takovýto vztah definovali? Stereotyp v manželství, všednost, která se postupem času stává šedivou životní rutinou ve smyslu: Ráno do práce, odpoledne a večer s dětmi, povinnosti kolem péče o domácnost a v neposlední řadě i ekonomické starosti a nic dál. Žádná představa budoucnosti, chybí radost z realizace dříve vytyčených cílů. Zdá se být vše nezajímavé

a, na prosperitě rodiny a především na partnerovi. Tato všední rutina a nakonec vyústí v citový chlad a postupné odumírání citového i sexuálního života. Druhý z manželů už nemůže ničím překvapit leda negativně. Manželství se stává spíše povinností, než přirozenou radostí a jedním z hlavních smyslů života. Pokud dojde vztah k takovému stádiu, je plný výčitek, konfliktů a partneři si nakonec nejsou vědomi toho, co vše si vlastně vyčítají a proč (Matějček, Dytrych, 2002, s. 14).

Dle doktora Plzáka je stesk jedinečný příznak lásky, do jisté míry je dokonce jeho intenzita úměrná intenzitě lásky. Jestliže se jeden z manželů netěší domů po odloučení, které je delší než tři dny je zřejmé, že v manželství se něco děje, a že nastala takzvaná krize. Choroba nastává, když se jeden z manželů domů vůbec netěší nebo pokud si na domov ani nevzpomene. Jestliže se jeden z manželů domů netěší, znamená to, že je jeho emoční vztah k rodině je zdeformovaný, a právě tak zdeformovaný bude i vztah manželky k manželovi. Jestliže se jednomu z manželů po domově nestýská, je zřejmé, že doma nahlas či tiše běží krize.

Jestliže se v manželství objeví slovo krize, je jen otázkou času, kdy se z krize stane konflikt. Kdo by se chtěl dopátrat příčiny konfliktu, zřejmě by se mu to nepodařilo. Mnoho manželů si myslí, že se dopátrali příčiny krize, ale pouze si vybudovali jen svou vlastní verzi o konfliktu. V takovém případě je nejlepším řešením se odebrat do manželské poradny a pokusit se zachránit manželství.

2.3.3 Stupně manželské krize

- **Lehká manželská krize-** je krátkodobá, nahodilá trvá jen několik týdnů, poté odejde a už se neobjeví. Manželé jí zvládli buď s pomocí poradny (kdy dokázali rozeznat závažnost situace), nebo byli dostatečně odolní, něco už o krizi věděli, nebo si o ní něco přečetli.
- **Středně těžká manželská krize-** je delší než tři měsíce a pokud jí manželé zvládnou, zcela jistě se neubrání recidivě. Manželství probíhá ve formě mlčení a nenávisti.
- **Těžká manželská krize zvaná konflikt-** pokud trvá více jak šest měsíců, kdy zanikl úplný stesk a objevil se odpor k domovu a k manželskému partnerovi. Odpor je tak silný, že dosahuje averze a štitivosti. Konflikt má i samočinnou tendenci, která směřuje k samotnému rozvratu či rozvodu.

Krize asymetrická bývá nejčastější. Znamená to, že jeden z manželů se pokouší vztah zachránit za každou cenu, tudíž je na manželství závislý a utrápenější, kdežto druhý z manželů je k věci lhostejnější, je tedy méně závislý a bývá otrávenější (Plzák, 2010, s. 10-14).

Oba partneři přistupují k manželství v dobré víře a s nelepším úmyslem ho chránit, ovšem málokdo ví, že dva dobré úmysly, ale každý trochu jiný, znamenají v manželství ohrožení (Plzák, 2010, s. 11).

2.3.4 Domácí násilí

Podle údajů Českého statistického úřadu patří mezi nejčastější příčiny rozvodu, „*rozdílnost povah, názorů a zájmů*“. Tento důvod bývá uváděn ve více než čtyřiceti procentech. Jenže podle zkušeností soudců se za oficiálními údaji často skrývá bolestná zkušenost v podobě domácího násilí, za kterou se většinou ženy-oběti stydí. Podle informací centra ROSA se totiž nějaká forma hrubého zacházení vyskytuje v deseti až třiceti procentech rodin.

Jaké jsou formy domácího násilí? Jsou to všechny formy fyzického, sexuálního i psychického týrání ve všech druzích blízkých vztahů. Patří do nich i pohrůžky použití podobného násilí. Ve většině případů jde o násilí, které je páčáno muži vůči ženám, ať už jsou to manželky, družky, partnerky. Násilí může být páčáno i na dětech nebo prarodičích.

Charakteristické pro domácí násilí je jeho opakování, stupňování, dlouhodobost a každodenní přítomnost. Jde o donucovací chování, které je užíváno jednou osobou, která ovládá osobu druhou. Může mít různé podoby, od stálého kritizování, nadávek, ponižujících urážek, zesměšňování, podřívání sebedůvěry, omezování osobní svobody, ekonomické vydírání, vyhrožování tělesným ublížením, až po přímé tělesné ublížování. Domácí násilí začíná útoky proti lidské důstojnosti, pokračuje útoky proti zdraví a vrcholí útoky proti lidskému životu (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, s. 228).

Muži ohrožující své ženy mají podobné psychologické charakteristiky jako muži ohrožující své děti. Jejich terapie je svízelná a náročná, zhusta ji odmítají, protože mají pocit, že jim do toho jak se chovají ke své ženě, nemá nikdo mluvit. Řešením bývá rozvod, pokud se k němu žena odhodlá. Je důležité říci, že týrání ženy je interakční

záležitost: žena může týrání neuvědoměle provokovat a může mít nevědomý zisk z toho, že jí je ubližováno. V takovém případě má naději odkrývací psychoterapie zaměřená na ženiny osobní psychické problémy. Není dobré týranou ženu nutit k rozvodu, je dobré dát jí možnost, aby svoje chování k mužovi viděla v širší perspektivě a nechat jí svobodu v rozhodování (Matoušek, 2003, s. 115).

Domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.

Znaky domácího násilí

- **Opakování a dlouhodobost** – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek.
- **Eskalace** – od urážek se stupňuje k psychickému snižování lidské důstojnosti, až k fyzickým útokům a závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život.
- **Jasně a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné** – domácí násilí nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde se role osoby násilné a osoby ohrožené střídají.
- **Neveřejnost** – probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly.

Aby skutek byl domácím násilím, musí být naplněny všechny čtyři znaky.

➤ Projevy domácího násilí

➤ Psychické násilí

- zastrašování – zlé pohledy, výhrušná gesta, předvádění zbraní, ničení věcí, ubližování jiným v přítomnosti ohrožené osoby;
- zvýšená kontrola všeho, co ohrožená osoba dělá – kam jde, s kým mluví, co říká, kdy se vrátí, omezování samostatnosti a rozhodování o sobě;
- kritizování a ponižování – nadávky, zesměšňování, snižování schopností, zpochybňování duševního zdraví, zlehčování obav, přehlížení přání a potřeb;
- vyhrožování a vydírání – nucení k poslušnosti, vyhrožování bitím, přerušením kontaktů, sebevraždou, vydírání přes děti, vnoučata, vyvolávání pocitů viny;

- **Fyzické násilí** – facky, rány pěstí, kopání, tlučení hlavou (např. o stěnu, topení), rdoušení, tahání za vlasy, bití nějakým předmětem apod.
- **Sociální násilí** – izolace od příbuzných a přátel – zákaz přijímat návštěvy, svým chováním odrazovat návštěvníka od dalších návštěv, zákaz telefonovat, dívat se na TV, doprovázení např. k lékaři, na úřady.
- **Ekonomické zneužívání** – zamezení přístupu k financím (i vlastním), vydírání, vynucování přepsání bytu, nemovitosti.
- **Sexuální násilí**
- **Kombinace**

Mezi rizikové faktory, které jsou doprovázeny mezi blízkými, patří například vynucená izolace, finanční závislost na partnerovi, péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené, zdravotní postižení a omezení, vyšší věk a bezmocnost seniorů, přechod z aktivní zaměstnanosti do starobního či jiného důchodu, nezvládnuté rodičovství a výchova dětí a v neposlední řadě také závislost násilné osoby. finanční závislost na partnerovi. (www.donalinka.cz, aktualizace dne 4. 3. 2015).

Domácí násilí a děti

Asistence domácího násilí u dětí je v České republice typickým znakem. Až v 90 % bývají děti přítomny domácího násilí jako přímí svědci, nebo bývají konfrontovány mlčky, kdy registrují na matce různá zranění nebo cítí její psychické problémy jako strach, sklíčenost, překrucování, co se vlastně stalo, když se ptají matky. Zde také nastává problém, pokud je domácímu násilí dlouhodobě přítomno dítě, ať už jako svědek nebo jako oběť, dostává se mu pocitu, že je to přijatelné chování. U dětí dochází k bezprostřednímu ohrožení citového a mravního vývoje, pokud jsou svědky ponižujícího, nedůstojného či násilného chování jednoho z rodičů. Světová zdravotnická organizace považuje za pouhou přítomnost dítěte při domácím násilí, za psychické týrání (Kahoun, Kozlová, Tóthová, 2003, s. 49).

Kolik těch schodů vede vlastně nahoru? Snad dojdou. Snad se sejdeme spolu.

V duši je místa dost, pro štěstí i pro radost. Kolik těch schodů vede vlastně nahoru?

Jsem tady, Pojď. Půjďme spolu!

(Vlastimil Řebec)

2. 4 Důsledky rozvodů

2.4.1 Právní důsledky rozvodu

➤ Osobní vztahy mezi manželi (například příjmení)

Povinnost věrnosti, společného soužití a podpory končí, jakmile se soudní rozhodnutí, kterým byl rozvod vyhlášen, stane rozhodnutou věcí, tj. není již odvolatelné.

Každý z manželů může svobodně uzavřít nové manželství s výhradou, že ženy musí v zásadě dodržet lhůtu 300 dní od zrušení předchozího manželství. Tato lhůta však počíná datem rozhodnutí, kterým se schvaluje oddělené bydliště, nebo kterým se v případě společné žádosti potvrzuje dočasná úmluva uzavřená v této záležitosti. Kromě toho se tato lhůta nepoužije, pokud je rozvod vyhlášen z důvodu přerušení společného soužití.

V důsledku rozvodu ztrácí každý z manželů právo používat příjmení svého partnera. Tato zásada se však nepoužije, pokud byl rozvod vyhlášen z důvodu přerušení společného soužití na žádost manžela. V ostatních případech může žena zachovat používání příjmení manžele buď s jeho souhlasem, nebo s povolením soudce, pokud prokáže, že to má pro ni nebo pro děti zvláštní význam.

➤ Rozdělení majetku mezi manželi

Rozvodem je způsobeno zrušení úpravy majetkových poměrů v manželství a rozdělení majetku.

Ten z manželů, který má na rozvodu výhradní vinu, přichází o dary a výhody z manželství, které mu poskytoval jeho partner. Jestliže vinu za rozvod nesou oba manželé, může každý z nich tato opatření odvolat. Jestliže je rozvod vyhlášen na společnou žádost manželů, opatření se dodržují, pokud neexistuje smluvní odvolání manželů. Při rozvodu z důvodu zrušení společného soužití si je manžel-odpůrce ze zákona zachovává.

Při rozvodu na společnou žádost je vyhlášení rozvodu podmíněno dohodou manželů o vyrovnání jejich finančních podílů. U ostatních forem rozvodu se manželé mohou na tomto vyrovnání dohodnout před vyhlášením rozvodu, ale nejsou k tomu povinováni. V tomto případě dochází k vyrovnání po rozvodu.

➤ **Nezletilé děti manželů (například rodičovská autorita a vyživovací povinnost)**

Rozvod nemá žádný zvláštní důsledek na pravidla výkonu rodičovské autority, která v zásadě zůstává nadále svěřena oběma rodičům. Soudce však může v zájmu dítěte rozhodnout o svěření tohoto výkonu jednomu z rodičů.

Oba rodiče musí nadále přispívat na výživu a výchovu dítěte. Tento příspěvek má formu výživného, které platí jeden z rodičů druhému rodiči a může mít i formu celkového nebo částečného přímého převzetí nákladů vynaložených na dítě. Nakonec je možné výživné hradit ve formě běžných poplatků a poplatků za bydlení.

➤ **Povinnost platit výživné druhému z manželů**

Rozvodem se v podstatě ukončuje povinnost poskytování podpory, pokud není rozvod vyhlášen z důvodu přerušení společného soužití. Tato povinnost je zachována ve prospěch manžele, který nepodal žádost a který může kdykoliv požádat druhého partnera o úhradu výživného, které se bude měnit podle změny potřeb a zdrojů bývalých manželů.

V ostatních případech může být jeden z manželů povinen platit druhému z manželů příspěvek určený k vyrovnání, a to pokud možno rozdílu v životních podmínkách obou manželů způsobeného zrušením manželství.

Tento příspěvek se stanoví podle potřeb toho z manželů, kterému má být placen a prostředků druhého z manželů se zohledněním stavu v době rozvodu a jeho vývoje, který lze předvídat v budoucnu.

V zásadě má formu jmění. Toto jmění může být buď ve formě peněžní částky, postoupení majetku do vlastnictví, poživacího práva nebo práva k užívání a bydlení. Pokud dlužník není schopen toto jmění převést okamžitě, může soudce povolit jeho splacení do osmi let.

Z důvodu věku nebo zdravotního stavu nárokovatele, který mu neumožňuje uspokojovat jeho potřeby, může soudce výjimečně stanovit vyrovnávací příspěvek ve formě doživotní renty (www.bezplatnáprávníporadna.cz, aktualizace 2014).

2.4.2 Vliv rozpadu rodiny na dítě

Rozvod je traumatická, velmi bolestná a dlouhodobé následky zanechávající událost pro všechny zúčastněné. O to více pro děti, které jen těžko chápou, co se stalo. *"Zvláště stresující je, že rozvod otřese něčím, co děti považují za samozřejmé a co je zdrojem jejich pohody, totiž že rodiče tu budou stále někde nablízku."* (Warshak, 1996, str. 56). Ztráta pocitu jistoty je často doprovázena pocity viny a vlastního selhání. Děti se mohou domnívat, že ony zapříčinily rozchod rodičů. Nezřídka si odchod jednoho z rodičů vysvětlují tím, že už nejsou milovány.

Důsledky stresu se projevují ještě dlouho po rozvodu. U dětí je lze pozorovat ve vzorcích chování v pubertě i na začátku dospělosti. Krátce po rozvodu roste u dětí negativismus, impulsivita, agresivita a neposlušnost. U dívek po překonání rozvodového období tyto projevy slábnou a ustávají, u chlapců však mají dlouhodobější charakter. I když už není navenek pozorovatelné nežádoucí chování a lze mluvit o určité adaptaci na novou situaci, pocit ztráty a nejistoty trvá u dívek i chlapců.

Manželství, které se rozvádí a je v něm dítě nebo děti, je považováno za velmi stresující a frustrující situaci. Ohrožena je zejména potřeba bezpečí a jistoty pro dítě. Ale i všichni zúčastnění se v rozvodovém a porozvodovém období musí vyrovnat se selháním a s významnou životní ztrátou. Pro rozvodové děti mohou být důsledky této náročné životní situace dlouhodobého procesu a to jak reversibilní, tak ireversibilní, záleží na průběhu, délce trvání rozvodových procesů, tak zejména na jednání a chování rozvádějících se i rozvedených rodičů. To znamená, že rozvodové děti jsou rozpadem manželství svých rodičů poznamenány, co se týče nefunkčnosti či zvýšené ohroženosti svých budoucích manželství (Plaňava, 2000, s. 169)

Vše by se dalo snad vcelku dobře zvládnout a redukovat negativní důsledky na minimum, kdyby se rodiče řídili radou opakovanou téměř ve všech knihách zabývajících se rozvodovou tematikou. Totiž zařídit co největší možný kontakt s oběma rodiči tak, aby oba měli dost prostoru a mohli pokračovat v plnění své rodičovské role. To nikterak nezmírní trápení dítěte z rozpadu rodiny, ale umožní mu to mít nadále otce i matku na plný úvazek a mít ze vztahu s nimi a jejich výchovy co největší prospěch. Výsledky výzkumů ukazují, že děti prospívají mnohem lépe a to i v období krátce po rozvodu pokud je udržován silný pozitivní vztah k oběma rodičům. Děti by měly mít přístup k oběma rodičům kdykoli je to možné. Rodiče by se o to měli cíleně snažit,

vycházet si vzájemně vstříc, být flexibilní a přizpůsobovat tomuto zájmu časovou organizaci (Matějček, Dytrych, 1992, s. 11)

Není dobré podceňovat vnímavost dítěte vůči rozvodu. Mnoho rodičů překvapivě soudí, že rozvod se jejich dětí extrémně nedotýká a že ho dokonce nevnímají. Mnoho rodičů se shodne, že pokud je dítě mladší tří let, rozvod se ho nijak zvláště nedotýká, protože se na dětech nic nápadného neprojevuje. I když se dítě přímo nehrouť, či nepláče nebo se nechová jinak než dříve, nedělá scény, neznamená to, že rozvod nepocítuje nebo nevnímá. Rodiče v době rozvodu mívají na dítě méně času, jsou zaneprázdnění svými problémy a nedokážou tolik vnímat potřeby dítěte a jeho prožívání. Dokonce si ani neuvědomují, že se v této složité a vypjaté situaci chovají k dítěti nezvykle, zvláště a nepřiměřeně. Podle psychologických výzkumů je dítě zpravidla vnímavější vůči tomu, co se v rodině děje, než si dospělí jsou ochotni připustit (Matějček, Dytrych, 1992, s. 4-5).

Děti, které zažívají rozpad manželství svých rodičů, jsou vystaveny situaci, která je pro ně velmi zátěžová a frustrující. U dětí je ohrožována zejména jejich potřeba bezpečí a jistoty. Je to pro ně traumatizující událost s ireversibilními důsledky, to znamená, že tyto „rozvodové děti“ jsou rozpadem manželství rodičů vždy a napořád poznamenány, včetně nefunkčnosti či zvýšené ohroženosti svých budoucích manželství. V tomto případě záleží na průběhu, délce trvání rozvodových procesů a zejména na jednání a chování rozvádějících se i rozvedených rodičů (Plaňava, 2000, s. 168)

V jednom z výzkumů bylo zjištěno, že děti, které prošly rozvodem svých rodičů a tudíž pochází z rozvrácené rodiny, jsou ve svém okolí, ve svém kolektivu, ve škole mezi učitelkami ba dokonce i svou vlastní matkou hodnoceny jinak než děti z úplných rodin. Dítě, které je z rozvedené rodiny, bývá dle učitelů ve škole často méně svědomité, méně ctižádostivé, více citlivé až přecitlivělé, více dráždivé a nervózní a méně oblíbené ve školním kolektivu. Z klinického hlediska jde o obraz dítěte s neurotickými symptomy, které mohou časem vymizet, pokud se poměry v rodině zlepší, anebo které mohou také manifestně či latentně růst až v klinicky vyjádřený obraz, který má za následek některé psychické poruchy. Tento problém se týká hlavně dětí, které se projevovaly před rozvrácením rodiny rozvodem svých rodičů, jako „zcela normální“. Ale u dětí, které trpěly už před rozvodem některými poruchami psychického vývoje, se tento problém ještě prohlubuje (Matějček, Dytrych, 2002, s. 43).

V empirické studii psychických následků dle Trnky (1974) jsou děti, které prošly rozvedem svých rodičů a byly jedním z rodičů ustavičně popuzovány proti druhému rodiči a které, byly očitými svědky agresivity jednoho rodiče proti druhému, vystaveny nejhorším bezprostředním následkům.

Nejhorší varianty postavení dítěte v průběhu rozvodu nebo po něm:

- Nepravidelný kontakt s dítětem a vtahování dítěte do rozvodového traumatu.
- Dítě jako nástroj pomsty jednoho rodiče proti druhému.
- Dítě jako stéblo poslední naděje, kdy se jeden z rodičů snaží o neustálý kontakt s druhým rodičem ve všech případech.
- Dítě jako prostředník, který bývá vysílán svými rodiči, kteří spolu nemluví, jako jejich nástroj ke komunikaci
- Dítě jako náhradní partner, rodič své dítě zahučuje vlastními steskami a konzultuje s ním všechny vážná rozhodnutí.
- Dítě, které je zanedbáváno svými rodiči, které jsou natolik pohlceni svými problémy a svými úcty (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2005, s. 66-67)

V dnešní době, kdy je rozvedeno mnoho manželství a přibývá stále nových rozvedených rodin a následně i nevlastních rodin. Jelikož jen malé množství rozvedených rodičů by chtělo zůstat samo, po nějaké době si najdou nového partnera a tudíž i novou rodinu pro své děti. Velké množství rodičů nevlastních i vlastních mají se svými dětmi problémy, které se buď snaží zatajovat, nebo vykládat jinak a přivádí své děti do poraden kvůli zlobení, úzkostlivé hlídání matky nebo větší agrese, která je u dítěte vyvolána.

Co za tím stojí? Tyto psychické problémy, které se projevují u dětí lze zařadit zhruba do tří velkých okruhů.

- Zásah do dřívějších rodinných zvyklostí, do zaběhnutých návyků, pravidel, způsobů jednání apod., narušení příchodem nového, do té doby cizího vychovatele od rodiny.
- Problém takzvaně dvou rodin, to znamená, že dítě, které má zpravidla, vlastní originální rodinu má příchodem dalšího (nevlastního) rodiče ještě jinde jednoho z vlastních rodičů a tím způsobem patří do dvou rodin. Pro některé děti se otázka vlastní - nevlastí stává velmi závažnou, která zastiňuje vše ostatní. Patří do toho, dvojí sympatie, konflikt, oddanost, loajalita atd.

- A další okruh problémů který nastává, je ten, že příchodem nového „nevlastního“ rodiče se dítěti rozšiřuje i rodina a společenské zázemí. Dítě má najednou nové babičky, dědečky, tety, strýce a přátele, kteří se někdy vracejí, žárlí, vnucují se a někdy se snaží pomáhat.

Všechny tyto problémy, které přicházejí s novou rodinou přirozeně zvyšují nároky na adaptační schopnosti a na odolnost nervového systému dítěte i všech těch, kdo jsou kolem dítěte a kdo jsou na jeho osudu citově zaujati (Matějček, 1994, s. 66-68).

H. Al-Chalabiová a Zamboj ve své diplomové práci z roku 1992 zkoumali, jakým způsobem se mladí dospělí vyrovnávají s rozvodem svých rodičů, k němuž došlo v dětství. Al-Chalabiová zjistila, že polovina z 60 zkoumaných, kteří pocházeli z rozvedených rodin, byli v průměru méně emočně citlivými rodiči ke svým dětem, s častějším rozporným řízením. Naproti tomu u snoubenců, kteří nepocházeli z rozvrácených rodin, byl emoční vztah rodičů k dítěti kladnější a výchovné řízení častěji slabé.

Zamboj, který zkoumal pouze mladé lidi z rozvrácených rodin, ale učinil rozdíly mezi muži a ženami, dospěl k názoru, že muži se od celkové populace lišili vyšší citlivostí k lidem, fantazijností a radikálností. Podsoubor žen se od standardizačního souboru lišil jen vyšší fantazijností, což možná ukazuje na zvýšený výskyt úniku do fantazie.

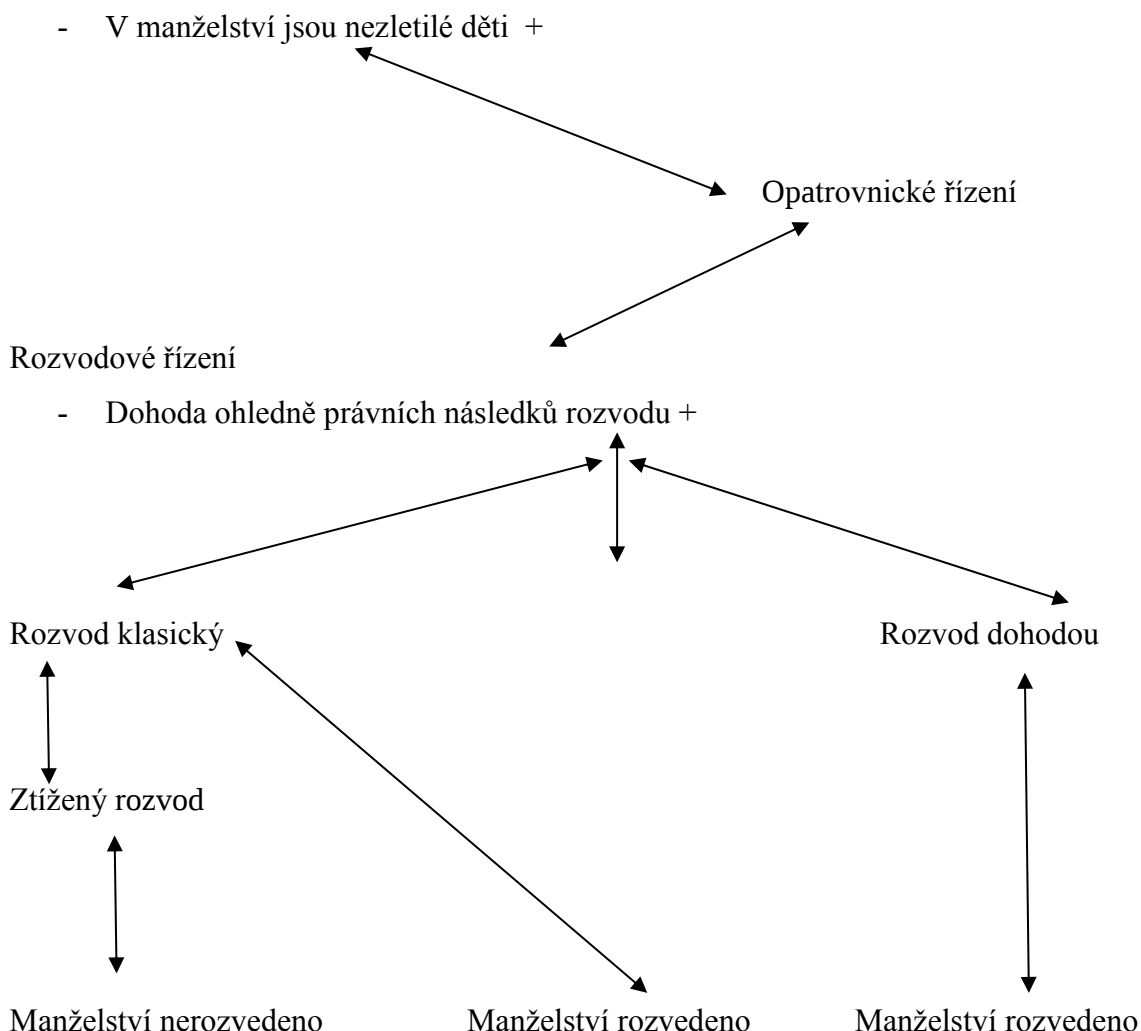
U mužů to pravděpodobně vykazuje, že rozvod rodičů zvyšuje pozornost chlapců k problematice lidských vztahů povah. Uváděli např. vojenskou službu, rozvod rodičů a přijímací zkoušky na školy. Ženy uváděly na základě rozvodu rodičů, úmrtí blízkého člověka a rozchod se svým partnerem (Čáp, 1996, s. 198).

2.5 Řešení rozvodové situace

Existuje doporučení, které říká, že rodiče by s i nadále měli zachovat vědomí svého rodičovství, tj. že i po rozvodu mají oba rodiče k dítěti určité povinnosti. Ze zkušenosti z poraden je známo, že v naprosté většině případů je pro dítě velkou životní výhodou, jsou-li mu po rozvodu oba rodiče zachováni. Pokud jsme se jednou už rodičem stali, neznamena to, že pokud se rozvedeme, přestáváme být rodiči.

Neznamená to, že pokud dítě zůstane v péči toho druhého, ztratí nad dítětem zákonnou odpovědnost (Matějček, Dytrych, 2002, s. 47).

Obrázek 1 : Stručný náhled na průběh rozvodového řízení (Průchová, 2002,s.6)

2.6 Druhy rozvodů

Z právního hlediska lze dělit rozvod manželství na sporný a nesporný. Zjednodušeně lze říci, že se manželství ukončí dohodou obou manželů ve všech bodech (souhlas s rozvodem, majetkové vypořádání, péče o děti a výživné) - tehdy mluvíme o nesporném rozvodu.

Dojde-li ke klasickému spornému řízení, soud musí hledat optimální řešení, jak co se týče rozdělení společného majetku, tak výchovy a výživy dětí. Nutno podotknout,

že v případě nesporného rozvodu může být soudní řízení poměrně krátké (v řádu měsíců). V případě sporného rozvodu se může táhnout i roky.

Podmínky pro rozvod dohodou neboli nesporný rozvod

Nelze se ale domnívat, že existence nesporného rozvodu podporuje neuvážené sňatky a rychlé rozvody. Stejně jako u rozvodu sporného musí být v první řadě splněna podmínka:

- trvalého, hlubokého a nenapravitelného rozvratu manželství.
- manželství trvalo alespoň jeden rok
- manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí
- k návrhu na rozvod se připojí druhý manžel. (Na tom, zda byl souhlas druhého manžela připojen k návrhu na zahájení rozvodového řízení či se k návrhu připojil až v jeho průběhu, nezáleží.)

Jsou-li veškeré uvedené podmínky splněny, je dána tzv. nevyvratitelná domněnka, že existuje kvalifikovaný rozvrat manželství a soud nezjišťuje příčiny rozvratu. Splněním výše uvedených podmínek mají manželé nárok na rozvod. Musí však ještě soudu předložit zákonem vyžadované dokumenty - tedy písemné smlouvy s úředně ověřenými podpisy, které upravují vzájemné majetkové vztahy, práva a povinnosti společného bydlení, poměry nezletilého dítěte a případnou vyživovací povinnost pro dobu po rozvodu. Do soudního státní je možné rozvodovou dohodu změnit.

Soud přezkoumání dohodu z hlediska platnosti. Smlouva mezi manžely upravující majetkové a jiné poměry pro dobu po rozvodu je smlouvou s odkládací podmínkou. To znamená, že smlouva nabude účinnosti (bude právně závazná, tedy platná) teprve až dnem právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Rozvod na základě dohody manželů je nejmodernějším a nejrychlejším způsobem rozvodu manželství. Pokud manželé splní všechny zákonem stanovené podmínky a doloží požadované dokumenty, soud manželství rozvede (www.bezplatnapravniporadna.cz , aktualizace 2014 Mgr. Vladka Nováková).

2.7 Porozvodová péče o dítě

Negativním faktorem rozvodu byl, je a vždy bude jeho vliv na děti. Většina rozvádějících se manželských párů v České republice má nezletilé děti. Bohužel existence dětí v manželství už dávno nepůsobí jako překážka případného rozvodu.

Rozvodem jednoho z rodičů ztrácí každý rok 30 tisíc nezletilých dětí. Nezletilé děti žijí ve více než 70 % rozvádějících se manželství. Je třeba si uvědomit, že čísla rozvodovosti by mohla být ještě vyšší, kdyby většinu rodin s větším počtem dětí, netvořily osoby silně nábožensky založené, či občané romské národnosti – v obou těchto skupinách je statisticky počet rozvodů velmi nízká (Bakalář, Novákovi, 1996, s. 42).

Jako ztížené mimo výchovné podmínky v rodině byly posuzovány: neúplná nebo doplněná rodina, výrazné konflikty v rodině nebo dlouhodobé napětí mezi rodiči, dlouhodobé oddělení dítěte od rodičů nebo od jednoho z nich. (Čáp, 1996, s. 205).

Pokud máme dítě v porozvodové situaci, je dobré mu v tomto období, skutečně pomáhat. Nestačí jen něco nedělat např. nepodplácet, nestrašit, nepopouzet apod.), ale naopak měli bychom se chovat tak, abychom aktivně i záměrně dítě vedli k dobrému vztahu k matce i otci byť už rozvedených. Měli bychom hovořit o tom druhém z rodičů s úctou a respektem, nemlčet a tvářit se neutrálně. To je samo o sobě velký krok ke správné cestě, protože ve hře je identita dítěte a celý další vývoj jeho osobnosti (Matějček, Dytrych, 2002, s. 52).

Dalším závažným problémem může být přílišná zvědavost jednoho z rodičů, kdy se dítěte netaktně vyptává na zážitky, které prožilo u rozvedeného rodiče. Dítěti je to nepříjemné, dostává se do situace, kdy by mělo odpovědět na vše, co se dotýčný vyptává., protože kdyby nevyhovělo, muselo by lhát a nelibě se dotkne zase toho druhého z rodičů. Východiskem je, že se dítě nechce stýkat s jedním z rodičů (což je naopak vhodný argument, zase pro toho druhého rodiče) chce se takovému trápení vyhnout. Rodič to pochopitelně pociťuje jako zradu od dítěte a dává mu to najevo svým chováním. A zde začíná neblahý kruh příčin a následků. Může se stát, že dítě východisko z této situace nenajde, dospělí mu je neumožní a jeho nervový systém podlehne. Zde mají původ neurotické obtíže, skutečně somatická onemocnění z přemíry psychické zátěže a stresu mnohých dětí z rozvedených manželství a z nevlastních rodin (Matějček, 1994, s. 88).

Pro dítě je velmi důležité, aby docházelo k bezproblémovému styku ze strany obou rodičů. Pokud tomu tak není, dítě je vystaveno rizikovému vývoji. A jaké mohou být rizika vývoje pro dítě?

- **Riziko dramatického vývoje, případně „pohromy“ pro domácnost matka – dítě** - Matka může z různých příčin přijít o zaměstnání, nebo pracovat za méně peněz. Od toho se odvíjí případná finanční krize. Dítě může přijít o podstatnou část majetku, úspor (např. krádeží, loupeží, atd.) Z matky se může stát závislá osoba na drogách, alkoholu, lécích apod. Matka může vážně onemocnět, těch důvodů může být celá řada.
- **Riziko syndromu zavržení rodiče** - po rozvodu se stává velmi zřídka to, že není jeden z rodičů dítětem zavržen. Průzkumy ukazují, že je to až 25% dětí, které jsou svěřeny do péče jednoho z rodičů. A co se v tomto stavu děje v dítěti? U dítěte se zabrzdí a zdeformuje emocionální vývoj i psychosociální vývoj. Dítě ztratí téměř vše, co s druhým rodičem souvisí.
- **Riziko nepříznivého vývoje u dítěte** - má konkrétní ověřitelné ukazatele. Děti, které žijí bez svého biologického otce, mají vyšší pravděpodobnost, že jsou deprimováni, mívají problémy ve škole, zdravotní potíže, jsou zneužívány jak po stránce, sexuální, citové i tělesné. Děti v pubertálním věku mívají problémy se sexuálním zdravím, bývají brzy rodiči, bývají vyloučeny ze školy. Bývají konzumenty alkoholu, drog, nebo jsou kuřáci, mívají potíže s přizpůsobením. Mladí dospělí, většinu nezískají zaměstnání, budou závislí na sociální podpoře, stanou se z nich bezdomovci. Budou trpět dlouholetými emočními a psychologickými problémy. Budou mít děti mimo manželství nebo mimo jakýkoliv manželský vztah.
- **Existuje řada dalších rizik** - zatrpkllost, zahořkllost, korupce, pokrevní příbuzenství nebo triangulace. Triangulace je proces, při kterém je vztah matka – dítě ale ke správné m vývoji potřebuje dítě ještě třetí osobu (otce).

Rozvod manželství není pouze ukončení právního vztahu, který souhlasným prohlášením o uzavření manželství muže a ženy vznikl, zánik osobních práv a povinností, vyživovací povinnosti manželů a dalších majetkových práv, ale vzhledem k tomu, že z manželství většinou vzejdou děti, jejichž řádná výchova a péče o ně je

zákonem považována za účel manželství, přináší rozvod manželství také změny do výchovy a výživy dětí.

Podmínkou pro to, aby manželství mohlo být rozvedeno, je rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. Manželství totiž nelze rozvést, dokud toto rozhodnutí nenabude právní moci. V tomto rozhodnutí soud zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Buď se manželé dohodnou, nebo o péči po rozvodu určí soud (Bakalář, 2006, s. 28-35).

2.7.1 Druhy péče o dítě

Dohoda- je to jedna z lehčích forem určení péče o dítě. Tato dohoda však musí být schválena soudem, jinak je neplatná. Naproti tomu dohoda o úpravě styku rodičů s dítětem nemusí být soudem schválena. Zákon vychází z přesvědčení, že pro dítě je nejlepší, aby se rodiče o úpravě styku s dítětem dohodli. Soud však styk rodičů s dítětem upraví, pokud to vyžaduje zájem na jeho výchově a poměry v rodině. Jestliže je to nutné v zájmu dítěte, je soud oprávněn upravit též styk dítěte s prarodiči a sourozenci.

Společná péče, střídavá péče

Dítě může být svěřeno do výchovy jednoho z rodičů. Nebo může nastat případ, že jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají o výchovu dítěte zájem, soud dítě svěří buď do společné péče rodičů, nebo do péče střídavé.

Společná péče- znamená, že dítě bude i po rozvodu žít společně s rodiči například ve stejném bytě či domě a péče střídavá, že dítě bude střídavě žít u matky a otce ve dvou různých prostředích. U střídavé péče je možná, ovšem poněkud komplikovaná, i ta varianta, kdy dítě zůstává v jednom prostředí, kde se v určitých časových intervalech střídají rodiče. Společnou výchovou rozumíme situaci, kdy druhý rodič neztrácí po rozvodu právo rozhodovat o dítěti, i když dítě žije trvale pouze jedním s rodičů. To znamená, že soud nerozhodne o svěření dítěte do výchovy jednomu z rodičů, ale poměry dítěte zůstanou stejné jako před rozvodem. Poměry dítěte pro dobu po rozvodu tedy nejsou nijak upraveny. Toto rozhodnutí však musí být v zájmu dítěte, není proto možné za situace, kdy se rodiče mají mezi sebou spory o svěření dítěte

do své péče. Soud nevydává direktivní rozhodnutí o společné výchově, ale schvaluje dohodu rodičů o společné výchově dítěte. Tato forma výchovy je vhodná zejména u dětí větších.

Střídavá výchova-pod pojmem střídavá výchova si můžeme představit střídavý pobyt dítěte u každého z rodičů po určité časové období (často je toto období 14 dní, ale není to pravidlem). Při rozhodování o střídavé výchově dítěte je třeba zvážit veškeré okolnosti (zejména věk dítěte, vzdálenost bydliště rodičů, dohodu o trvalém bydlišti dítěte, osobnostní rysy rodičů, citové vazby dítěte na rodiče a jednotlivé příbuzné osoby) a zejména, zda nastalá situace bude v zájmu dítěte. Obecně se doporučuje střídavý typ výchovy neukládat v případě dětí raného školního věku. U dětí předškolního věku by doba pobytu u jednoho z rodičů neměla být delší dva týdny.

Výchova dítěte, dětí rozhodnutím soudu

Úprava výchovy a výživy dítěte soudem může být i vleklým a nepříjemným sporem. V nejhorším případě je celá věc řešena v rámci tří soudních jednání. První jednání je jednání, v rámci kterého soud rozhodne o tom, komu z rodičů bude dítě svěřeno do péče a kolik je rodič, jemuž dítě do péče svěřeno není, povinen hradit na výživném. Teprve poté, co takovéto rozhodnutí nabude právní moci, je možné rozhodnout o samotném rozvodu, který může být sporný či nesporný (a od toho se odvíjí další případné navýšení doby trvání soudního řízení). Jaký bude, záleží na tom, zda jsou manželé schopni uzavřít dohodu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů a vyřešit otázku bydlení po rozvodu.

Za předpokladu, že nedojde k dohodě na ničem, pak probíhá jednání o rozvod s běžným dokazováním, v rámci kterého se zjišťuje, kdo rozvrat manželství způsobil, resp. zkoumá se vzájemný podíl manželů na rozvratu manželství (otázka viny pak může mít vliv na vypořádání společného jmění manželů). Poté co v takovém případě dojde k rozvodu a rozsudek o rozvodu manželství nabude právní moci. (www.bezplatnáprávníporadna, stránka aktualizována podle nového Občanského zákoníku 2014)

Psychologická poučka praví, že *dítě přijme dva různé světy, dvě různá prostředí (zvykne si v nich žít celkem bez větších problémů), ale jen pokud se mu nepřátelsky nemíchají.*

(Matějček, Dytrych, 2002, s. 54)

3 Pomoc ze strany sociálních služeb

3.1. Role sociálních pracovníků

Práce na profesionální úrovni je role sociálních pracovníků, kdy při své profesi vykonávají řadu rolí, které se navzájem prolínají. Abychom objasnili povahu těchto různých činností, je třeba odlišit několik typů. Pokud jde o praxi, může převládat jeden nebo druhý přístup, podle požadované pracovní náplně, charakteru zařízení a také stylu vedení organizace. Další důležité faktory jsou prostředky a cíle programu. Praktici a studenti by měli uvažovat, který přístup použít podle povahy problému a typu klientely, se kterou budou pracovat.

Specifické pro roli sociálního pracovníka je požadavek osobního nasazení pracovníků při řešení problémů jejich klientů. Sociální pracovníci musí být hodnotově neutrální, bez osobního zaujetí emočně vyrovnaní a výkonně stabilní.

- Zprostředkovatel služeb- je nápomocen k získání kontaktu s potřebným sociálním zařízením nebo jiným zdrojem pomoci. Sociální pracovník bývá ve funkci také jako situační diagnostik, odhadce dostupných zdrojů pomoci, informátor klienta ale také obhájce potřeb klientů, či koordinátora osob zúčastněných při práci s klientem.
- Cvičitel sociální adaptace- pomáhá klientům ovládat své chování aby mohli klienti řešit své problémy účinněji.
- Případový manažer- tato role je prosazována zejména na západě. Jeho práce spočívá v případové diagnostice, plánování služeb, pravidelné sledování poskytování služeb nebo terapie. Role případového manažera se uplatňuje hlavně u problémových rodin nebo postižených osob navracejících se do běžného života.
- Pečovatel nebo poskytovatel služeb- tento sociální pracovník pomáhá klientům s jejich každodenními problémy, které se týkají nemoci, slabosti, postižení, neschopností zvládnout důležitou činnost. Při této roli může pracovník obcházet domácnosti nebo pobytová zařízení.
- Poradce nebo terapeut- je nápomocen klientovi k adaptabilnějšímu jednání, k pomoci jeho osobnímu růstu, pomoci získat klientův nadhled na postoje, chování, tak aby mohli co nejlépe řešit svá jednání.

- Manažer pracovní náplně v zařízení- má na starosti zpracování informací, sledování poskytování služeb, plánuje načasování a dávkování intervence.
- Administrátor- vedoucí pracovník nebo ředitel zařízení. Má na starost rozvoj, způsoby práce, programy a v sociálních a jiných zařízeních sloužících příslušné klientele.

Personální manažer- tato osoba zjišťuje výcvik a výuku, supervizi, konzultace a řízení pracovníků zařízení (Řezníček, 1997, s. 57-58).

3.2 Dělení sociálních služeb

Sociální služby pro rodiny jsou poskytovány občanům nebo jejich rodinám, pokud se ocitnou v nepříznivé sociální situaci a potřebují pomoc při jejím zvládnutí. Sociální služby se mohou poskytovat v domácím prostředí, ambulantně nebo pobytově v zařízení sociálních služeb. Poskytování většiny sociálních služeb dnes zabezpečují kraje a obce a také velké množství nestátních neziskových organizací. MPSV jejich činnost metodicky řídí, kontroluje dodržování pokynů. Poskytovatelé sociálních služeb mohou dostat na základě podané žádosti s předloženým projektem dotace od MPSV, ale i krajů.

Jedná se o tyto služby:

- manželské a rodinné poradny služby tzv. “rané péče“ zaměřené na rodiny s malými dětmi, jejichž vývoj je ohrožen vlivem zdravotního postižení nebo negativním vlivem okolního prostředí;
- podporované bydlení;
- služby „respitní“ neboli „odlehčovací“ péče určené pro rodiny, které pečují o postižené dítě či jiného člena rodiny;
- službu osobní asistence;
- centra denních služeb;
- stacionáře s denní a týdenní pečovatelskou službou;
- domovy pro osoby se zdravotním postižením;

- ochrana rodin před domácím násilím (www.donalinka.cz)

Sociologické a psychologické výzkumy opakovaně dosvědčují, že pro optimální vývoj dítěte je "obyčejná" rodina s mámou, tátou a případně sourozenci nejjistější variantou. Funkčnost takové rodiny je charakterizována láskyplnou ochotou k vzájemnému uspokojování emočních a dalších potřeb všech členů se zvláštním důrazem na specifické potřeby dětí. To dává vyrůst osobní zodpovědnosti, ohleduplnosti a vědomí sounáležitosti (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2005, s. 58).

3.3 Pomoc ze strany sociálních pracovníků, psychologů a sociálních pedagogů

Rodinná mediace jako prevence i řešení rodinných či rozvodových sporů: tato metoda, která je u nás stále ještě novinkou, má nejméně jedenáct předností (srovnání lze najít v odborné literatuře) před tradičním adverzivním sporem vedeným u soudu. I přes tyto výhody nejsou služby mediátorů příliš využívány. Mediaci nepřejí mnozí právníci, ale také někteří manželští poradci, neboť je to určitá konkurence. A jakou roli hraje mediátor? Mediátor spor nerozhoduje, ale pomáhá stranám sporu nalézt jejich vlastní, pro všechny přijatelné řešení. Mediace může pomoci soustředit se na podstatné záležitosti budoucího života, oprostit se od vyvolávání či prohlubování nepřátelství a také uschovat si kontrolu nad průběhem sporu. Při roli mediátora nestačí vystudovaná psychologie, ale je třeba, aby prošel mediátor důkladným a náročným výcvikem.

Rodinná mediace jako prevence - ročně je v České republice rozvedeno 20 tisíc manželství s nezletilými dětmi. S rozvodem rodičů se tak setkává asi 30 tisíc dětí. Rodiče, potažmo děti, se dostávají do vypjatých a krizových situací, které těžce zvládají. Průvodní negativní jevy patří mezi hlavní rizikové faktory ovlivňující společenskou a sociální patologii. Vyhrčené spory o výchovu lze považovat za psychické týrání dětí. Z hlediska prevence je proto důležitá a velmi potřebná všeobecná osvěta rodičů v postojích k dítěti, jejich poučení o výchově a správné péči o dítě, předcházení rodinným rozvratům, ale také zdůraznění rodičovské odpovědnosti za příznivý vývoj dítěte i poté, kdy spolu rodiče přestávají žít.

Pozitivní zahraniční zkušenosti ukazují, že při využívání rodinné (rozvodové) mediace dochází k redukování konfliktů, k zajištění kontinuity osobních vztahů mezi rodiči a dětmi, k redukování doby pro urovnání konfliktů i snižování společenských a ekonomických nákladů na rozvod. Z těchto zkušeností vychází i Doporučení Rady Evropy č.j. 98/1 ze dne 21.1.1998. V tomto směru je i pozitivním přínosem novela zákona o rodině, která od roku 1998 přinesla možnost usnadnění rozvodu, pokud rozvádějící se manželé předloží soudu ke schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí, o vypořádání vzájemných majetkových vztahů a práv a povinností (§ 24 a 26).

Využití mediace v praxi – klíčovou úlohu při zavádění rodinné mediace do praxe mohou sehrát orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) při obecných a městských úřadech. Určitá část rodičů se na tyto orgány obrací sama se žádostí o pomoc při řešení rodinných krizí, všechna soudní řízení týkající se nezletilých dětí se pak dějí za jejich účasti jako kolizního opatrovníka dětí. Příslušné sociální pracovníce jsou tedy v rámci své pracovní činnosti s rodiči běžně ve styku a mohou je tak efektivně a cíleně informovat o možnostech využití mediační služby. To znamená, že každá sociální pracovníce může svým klientům doporučovat nejen návštěvu manželské poradny, psychologa či psychoterapeuta, advokátní kanceláře ale i využití mediace. Bude-li v předrozvodové situaci nebo v počátku soudního řízení o rozvodu či úpravu poměrů nezletilého dítěte rodičům rodinná mediace kvalifikovaně nabídnuta a bude-li úřední autorita orgánů sociálně právní ochrany dětí využita ke vhodnému působení na toho rodiče, který může případně nabídku alternativního, časově a finančně méně náročného i méně konfliktního řešení odmítnat, lze předpokládat, že rozumní rodiče, ti, kteří spolu stále ještě dokážou do určité míry komunikovat, takovou možnost využijí (www.asociaceneuplnychrodin.cz).

Rodinou mediací ale nelze chápat jako všelék na rozvodové neduhy nebo jako továrnu na rozvody. Celkovým jejím kladem je však to, že nejde o zlepšování stávající situace jen pro někoho a tedy na úkor jiného (dětí, matek, otců), ale o způsob řešení prospěšný všem rodinným příslušníkům a nakonec i celé společnosti. Z hlediska státního rozpočtu může rozšíření rodinné mediace přinést úsporu veřejných výdajů na soudní řízení a úsporu času i sil přetíženým soudům a dalším státním orgánům (Bakalář, 2006, s. 99-102).

Mediace (dle Asociace mediátorů České republiky, charakteristika uvedena na stránkách: <http://www.amcr.cz/mediace>) je „metoda rychlého a kultivovaného mimosoudního řešení konfliktů a sporů za asistence třetí neutrální strany – mediátora, který vede jednání sporných stran, tak aby mohly vytvořit vzájemně přijatelnou dohodu. Jedná se o neformální proces řešení konfliktu, ve kterém jsou obě strany přítomny dobrovolně.“ *„Mediátor pomáhá oběma stranám zlepšit momentální situaci a zaměřit se na podstatné věci v budoucnosti.“* Je to „profesionál v oblasti efektivního vyjednávání, který řídí proces mediace, s případnou specializací v oblasti projednávaného tématu. Pro uchování neutrality není mediátor ve sporu nikterak mocensky ani zájmově angažován, tj. není obhájcem ani poradcem zúčastněných stran, nerozhoduje o jejich vině či nevině. Jeho role spočívá v profesionálním vedení procesu a oboustranné podpoře účastníků, tak aby našli konstruktivní řešení a překonali sporné otázky v průběhu diskuse“.

Jeho hlavním úkolem je „zprostředkovat mezi stranami oboustrannou výměnu informací, které doposud vzájemně nevnímaly či si je nemohly z nejrůznějších důvodů sdělit. Dále jim napomáhá v definování společných a rozdílných zájmů a na základě toho usnadňuje stranám nalezení oboustranně přijatelných řešení ve všech předmětech jednání. Mediátor také pracuje s emocemi stran, napomáhá k jejich oboustrannému respektování a zajišťuje tak vzájemné porozumění, prožívání a vnímání dané situace (Janoušková, 2008, s. 38).

Případy vyhrocených sporů o děti po rozvodu jsou časté. Děti bývají těmito spory nepřiměřeně stresovány a dostává se jim při tom jen minimální podpory nejbližšího okolí. Možnosti oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a soudů jsou samozřejmě limitovány množstvím případů, kvalifikačními předpoklady pracovníků, prostorovými podmínkami apod. Je žádoucí rozvíjet alternativní postupy podporující hladší průběh sporů rodičů o děti. Cílem těchto postupů nemá být obnovení manželského soužití, ale obnovení komunikace, která je nutná pro přiměřený výkon rodičovské role, jež samozřejmě se zánikem manželství nekončí. Bývalým manželům je třeba pomoci v tom, aby dokázali rozlišit rodičovskou a partnerskou rovinu svého vztahu. Přitom je možné využít i pojmů obsažených v legislativě- zájem dítěte a rodičovská zodpovědnost. Nejúčinnějším pracovníkovým prostředkem k navázání dobré spolupráce s klienty je respekt k oběma rodičům a vnímavost pracovníka k pohnutkám, jež je do konfliktní situace dostaly.

Terapeutickou práci by rodičům mělo nabízet nezávislé profesionální pracoviště. Pracovníci OSPOD mají především hájit zájmy nezletilých dětí, soud pak rozhoduje ve sporných případech. Rodiče vnímají OSPOD a soud jako dalšího spojence, případně soupeře v rozvodové bitvě, v lepším případě jako rozhodčího. Nezávislé terapeutické pracoviště, které nabízí svou pomoc ve zprostředkování vzájemné domluvy, neparticipovalo na předchozím projednávání sporu, a snadněji si proto udrží pozici nestranného zprostředkovatele. Toto pracoviště by mělo být respektovaným partnerem OSPOD a soudu. Terapeutické pracoviště si také plní funkci sociálně-právní ochrany dítěte. Klienti se k službám terapeutického pracoviště (v našich podmínkách jím může být např. poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy) mohou dostat dvěma cestami:

- Službu doporučí pracovnice OSPOD – zpravidla ji navrhuje těm rodičovským párům, ve kterých jeden z nich nemá dostatek prostoru pro styk se svými dětmi. Tento rodič zpravidla má rozsudek soudu definující míru jeho nároku na kontakt s dítětem, ale rozsudek druhá strana nedodržuje. Rodiče se nemohou dohodnout a individuálně si na sebe stěžují pracovníkům OSPOD, případně píší stížnosti soudu.
- Usnesením nebo rozsudkem službu doporučí soud. Jedná se zpravidla o rodiče, kteří dlouhodobě řeší svůj spor o děti soudní cestou. V těchto případech je jeden z rodičů jen minimálně motivovaný ke spolupráci s tím rodičem, jemuž nabyly děti svěřeny do péče (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, s. 70-71)

Společnost se snaží rodinu podporovat a prostřednictvím sociální politiky státu vytvářet vhodné podmínky pro její fungování. I přes současnou složitou dobu je ještě stále rodina považována za jednu z nejdůležitějších životních hodnot. Čím dál častěji jsme svědky, že rodina a manželství se nedá zachránit za každou cenu. Rozvod bývá provázený různými emocemi. Pro děti jsou to většinou pocity hněvu, nejistoty a také zjištění možnosti, že ti, kterým důvěřovali, jsou schopni jim i odpustit. Stabilita rodiny utrpěla. Rozvodem se rodina mění- dostává se nové situace- začínají problémy finanční, bytové a jiné. V tomto období často rozvádějícím chybějí základní informace a řešení jejich problémů. A právě zde může zasáhnout mediátor, sociální pedagog, sociální pracovník a poskytnout odbornou pomoc. Ta se může začít dokonce už v době, kdy jeden z manželů už uvažuje o rozvodu, kdy se opuštěný partner nedokáže vyrovnat se

situací, která nastane. Dopady rozvodů můžeme pozorovat na sociálním chování dětí během rozvodu ale i v jejich dospělosti. Nevyřešené konflikty dětí vedou k problematickým postojům, přesvědčením a komunikačním vzorům. Je v zájmu normálního života dětí z rozvedených rodin, tak i samotných rozvádějících manželů, aby jim byla poskytnuta odborná pomoc odborníků. Je to také i v zájmu společnosti, které jsme členy, aby podporovalo usmíření (<http://prohuman.sk/pedagogika/otazka-rozvodu-a-jeho-vplyvu-na-spravanie-deti-v-kolektive>).

Kolizní opatrovník – stejně jako oba rodiče, tak i kolizní opatrovník navrhuje soudu vydat takové rozhodnutí, které dle jeho šetření bude nejvíce v zájmu nezletilého dítěte. V mnoha případech je to právě kolizní opatrovník, který pomůže rozvádějícím se rodičům dospět k dohodě o výchově a výživě nezletilého dítěte, která je bezesporu pro samotné nezletilé dítě vždy nejméně bolestivým výsledkem rozchodu jeho rodičů (Průchová, 2002, s. 16).

II PRAKTICKÁ (APLIKAČNÍ) ČÁST

4 Charakteristika výzkumného šetření

V rámci praktické části mé bakalářské práce předkládám interview, která jsem získala prostřednictvím informantů – studentů prezenční i kombinované formy studia Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích Pedagogické fakulty. Jednalo se o autentické výpovědi, při kterých jsem mapovala názory a postoje studentů zmiňované univerzity k problematice rozvodovosti manželství, včetně jejich názorů na důvody rozvodů manželství a jejich důsledků na děti.

V tomto výzkumném šetření jsem si záměrně vybrala informanty, kteří pocházeli jak z úplné tak i z rozvedené rodiny a zajímalo mne, zda se od sebe odlišovaly názory a výpovědi daných studentů z kombinovaného nebo prezentačního studia. A zda se od sebe lišily postoje mladších nebo starších studentů. Téma rozvodu je pro někoho součástí dnešní doby, pro druhého znamená celoživotní selhání ze strany rodičů, kteří vychovávají děti a nejsou schopni spolu nadále žít.

4.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Výzkumný problém:

Názory studentů pedagogické fakulty na problematiku rozvodovosti a vnímání příčin rozpadu manželství.

Výzkumné otázky:

Liší u studentů kombinované a prezenční formy studia názory na rozvod?

Jaké další vlivy přispívají k případné odlišnosti názorů (úplnost rodiny, věk informanta)?

4.2 Cíle výzkumného šetření

Cílem interview je zjistit, jako osoby interpretují svět kolem sebe, jaké významy připisují důležitým událostem ve svém životě. Proto u interview je tím, kdo hlavně hovoří, zkoumaná osoba. Naopak výzkumník poslouchá více, než hovoří, a projevuje o zkoumanou osobu živý zájem (Gavora, 2010, s. 201).

Jak už jsem se zmínila v úvodu, cílem mé práce je popsat názory a postoje dotazovaných na problém rozvodovosti v dnešní době. Zajímaly mne především pocity a vlastní pohled dotazovaných na rozvod, zda na něj pohlíží jako na součást dnešní doby nebo vnímají rozvod jako zklamání, jak ze strany rodičů, kteří nedokázali udržet rodinu nebo ze strany i dospělých dětí, které si touto etapou v životě už prošly jako děti. I z tohoto důvodu jsem si vybrala záměrně informanty z rozvedené a z úplné rodiny a chtěla jsem postřehnout, zda se jejich názory potažmo důvody k rozvodu v něčem liší.

Cílem bude přezkoumat citlivost a intimní charakter situace, které jsou předmětem výzkumného šetření.

Je zřejmé, že postřehy informantů budou natolik jedinečné a individuální a pomohou nám porozumět hloubce problému rozpadu vztahů v rodině.

Každý z rozhovorů mě donutil se vždy zamyslet nad jiným pohledem informanta na rozvod a nahlédnout do problému, snažit se pochopit život dospělých i dětí z rozvedených rodin nebo úplných rodin.

4.3 Metodologie výzkumného šetření

Pro svou práci jsem si zvolila výzkumné šetření s prvky kvalitativního výzkumu, metodu polostrukturovaného rozhovoru. Průběhy rozhovorů jsou dále zpracovány a následně interpretovány pomocí čtyř případových studií.

Interview v kvalitativním výzkumu se liší od tradičního interview několika rysy. U kvalitativního výzkumu jde o výběr záměrný. Nikdy se tu nepoužívá náhodný výběr (ve smyslu statistické náhodnosti), který je typický pro kvantitativní výzkum. Záměrný výběr je potřebný proto, aby vybrané osoby byly vhodné, tj. aby měly potřebné vědomosti zkušenosti z daného prostředí. Jen tak mohou podat o něm informačně bohatý a pravdivý obraz (Gavora, 2010, s. 183).

Kvalitativní výzkum je označení pro různé přístupy (metody, techniky) ke zkoumání jevů, kdy do popředí nevstupuje kvantifikace dat, nýbrž jejich podrobná analýza (Maňák, Švec, 2004).

Polostrukturovaný rozhovor je kompromisem mezi strukturovaným a nestrukturovaným interview a je pravděpodobně nejrozšířenější podobou interview (Skutil, 2011, s. 90-91).

4.4 Sběr dat

Pro svůj výzkum jsem využila vstřícné spolupráce čtyř informantů, dvou žen a dvou mužů, kdy vždy jeden z daného pohlaví pocházel z rozvedené rodiny a druhý z úplné rodiny.

Dále jsem kladla důraz na věk dotazovaných, chtěla jsem zjistit, jak se od sebe liší názory a postoje studentů ve věkové hranici do 25 let a ve věku 35 a výše.

Schůzky s informanty jsem si domlouvala osobně. Rozhovory se odehrávaly na místě, které si zvolil sám informant. Délka rozhovoru se pohybovala v rozmezí 30- 45 minut, samozřejmě podle možností informanta.

Prostředí pro interview by mělo být tiché, klidné a podle možností izolované od jiného dění. Přítomnost dalších lidí může navodit nežádoucí reakce informanta (Skutil, 2011, s. 92).

Nestalo se, že by mi některý z informantů na poslední chvíli rozhovor odřekl a nebylo proto nutné hledat další vhodné informanty, což by zvýšilo časovou náročnost sběru informací.

4.5 Průběh interview a zpracování získaných dat

Při přípravě výzkumného šetření jsem na základě stanoveného výzkumného problému a výzkumných otázek sestavila dotazník, který pro mne byl během jednotlivých interview jakousi osnovou, podle které měl být rozhovor veden (Příloha 1).

Interview jsem zaznamenávala dvojím způsobem. Jednak jsem celé interview se souhlasem informantů nahrávala a dále jsem si během něho zapisovala poznámky či

postřehy, které mne v tu chvíli napadly či byly právě aktuální. Rozhovory jsem později zpracovávala v prezentaci rozhovoru.

Po domluvě s informanty jsem uvedla v každé prezentaci rozhovoru smyšlená jména, rok narození jsem nechala původní. Jak již bylo řečeno, schůzky se odehrávaly na místech, které si jednotliví informanti sami vybrali. K tomu jsem přistoupila zejména proto, aby bylo možné navodit příjemnou a uvolněnou atmosféru během interview (Gavora, 2000, str. 163).

V úvodu setkání jsem s každým s informantů nejdříve hovořila o běžných věcech, které se netýkaly tématu, rozhovor jsem začínala podle situace, kde jsme se nacházeli a podle toho, zda jsem se s informantem znala dobře či jen povrchně. Podle situace také trvalo někdy kratší dobu a někdy déle, než došlo k nastolení raportu – příjemného a uvolněného ovzduší mezi tazatelem a informantem (Gavora, 2000, s. 164).

Ve vhodnou chvíli jsem přistoupila k samotnému interview, kdy jsem pokládala předem připravené otázky, ale pokud se informant rozhovořil sám, nevstupovala jsem mu do řeči a nechala ho vyjádřit jeho pocity či názory.

Dotazy směřované k informantům jsem seskupila do třech částí, z nichž každá pak dále obsahuje podotázky či doplňující otázky, které jsou kladeny podle dané situace a průběhu interview.

Po zaznamenání a následném přepisu všech rozhovorů jsme přistoupila ke kódování, kdy jsem studovala, porovnávala a analyzovala jednotlivé získané údaje všech interview a zjišťovala podobnosti či rozdíly. K analýze získaných dat byla pro jejich zpřehlednění použita tabulka se stručnými poznámkami ze zjištění.

4.6 Záznam, zpracování a analýza získaných dat

4.6.1 Informant A

Základní údaje

Informant: Eva

Pohlaví: žena

Rok narození: 1979

Povolání: úřednice ve státní správě

Jak už bylo výše zmíněno, informanti budou studenti Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, kterou v současné době navštěvuji i já. Evu znám osobně, je to moje kolegyně ze školy, je mi velice blízká a působí na mě dojmem vyrovnané, sebevědomé ženy, která už ví, co od života chce a i z toho důvodu jsem si ji vybrala pro rozhovor, na který jsem se těšila.

Schůzku s informantkou jsem si domluvila po telefonu. Jelikož bydlíme i ve stejném městě, nebylo těžké se sejít. Eva mne pozvala k sobě domů. Bylo pozdní odpoledne, seděly jsme v obývacím pokoji, kde voněla čerstvě uvařená káva. Atmosféra byla velmi uvolněná, prostředí na mě působilo příjemně, v teple domova. Evu jsem seznámila s tématem mého rozhovoru a upozornila jsem jí, že pokud by jí byly nějaké otázky nepříjemné, mohla by samozřejmě odmítnout na ně odpovídat. Ubezpečila jsem ji, že veškeré získané informace a výpovědi použiji jen k účelům bakalářské práce.

Informantka je střední, štíhlé postavy. Má polodlouhé, hnědé vlasy, které má sčesané do ohonu. Na sobě má pohodlné legíny a delší triko.

1. Otázky týkající se vlastní rodiny.

Informantka působila uvolněně, číšel z ní klid a pohoda. Bylo z ní cítit, že má s manželem harmonický vztah, ze kterého vzešly dvě holčičky. Starší už je školou povinná, navštěvuje 3. třídu základní školy v Prachaticích a mladší chodí do školky. Na otázku, zda má sourozence, odpověděla jasně ale s jistou dávkou nervozity. Sestra je starší a jak jsem pocítila při rozhovoru, nejsou spolu často v kontaktu, nesetkávají se ani u svých rodičů, kam Eva s rodinou čas od času zajedou. Vztah mezi Evou a rodiči jsem podle vyprávění vyznívala za vcelku běžný, bez vážných konfliktů. Na svátky a

různé oslavy se scházejí a nic nenasvědčuje tomu, že by komunikace neprobíhala. Prarodiče občas hlídají holčičky, kam jezdí i jejich sestřenka (dcera sestry).

Evy sestra je rozvedená. Jak se Eva zmínila, bylo to pro sestru těžké období, ze kterého se vzpamatovávala velmi dlouho i s pomocí rodiny a sestry. A jak sama Eva naznačila, je ráda, že její manželství je šťastné. Občas se vyskytne nějaká překážka, ale Eva i její manžel jsou klidnější povahy a většinou se rychle domluví na kompromisu.

Co se týče Evina manželství, trvá od roku 2002, nikdy se nedostali s mužem do takové krize, že by uvažovala o návštěvě nějaké manželské poradny nebo v horším případě o rozvodu. A myslím si, že o tom svědčí i atmosféra domova, kde rozhovor probíhal.

2. Otázky týkající se (možných) důvodů rozvodovosti v manželství či partnerství

Postupně jsme se z otázek, které byly směřovány k rodině, dostaly k dalším, převážně obecnějším otázkám a mne zajímalo, jak Eva vnímá situaci kolem sebe, která se týká manželství či partnerství. Jak už mi Eva naznačila v jejím blízkém okolí je rozvedena její sestra. Na otázku, proč si myslí, že se tak stalo, mi odpověděla: *„Ve vztahu od začátku byly problémy, které se týkaly finančního důvodu, které se postupem času prohlubovaly“*.

Jak sama Eva naznačila, v dnešní době se rozchází mnoho manželství, člověk to nevnímá tak intenzivně, dokud se to netýká jejich nejbližších. Eva si myslí že *„Je to směs emocí, které Vám i jako třetí osobě, jež se rozvod přímo netýká, stejně nedá spát“*. Eva dále vyprávěla o tom, co jí popisovala sestra, jakou obavu zažívala, kterou se mi bude snažit vyličit: *„Nevíte, co bude, jakým způsobem se s tím vyrovnají děti, matka i otec dětí, máte strach z neznáma, pocit, že už nikdy nic pěkného nezažijete. Pořád doufáte, že rozvod neproběhne až do konce (pokud ho osobně nepodáváte) a že si ten druhý rozmyslí, dojde mu, že bez Vás a Vašich dětí nechce být, ale pak se dostanete do reality a ta je úplně jiná“*.

Na otázku, z jakého důvodu se, podle jejího názoru, nejčastěji manželé rozvádí nebo partneři rozchází, Eva konstatovala, že se domnívá, že je to dnešním stylem života. *„Člověk má pocit, že mu něco utíká anebo na druhou stranu, pokud je někde nějaký problém, vyřeší se tím, že se od něj uteče a začne se znovu i za cenu toho, že co doposud budoval, je schopen opustit. Asi nejhorší je pak situace, kdy tím trpí děti, protože těm způsob života dospělých nevysvětlíte, pochopí to, až samy dospějí, pokud v nich*

nezanechá tato zkušenost negativní stopu a posléze vybudování své rodiny, která by byla funkční.“

Sama Eva mi na otázku, zda by existoval nějaký důvod, kdy by se rozvedla, nedokázala zcela bez přemýšlení odpovědět. Říká, že sama neví, snad nevěra, ale taky by záleželo na okolnostech té nevěry. Pokud by to byl jen úlet, jak se říká “na jednu noc“ a poté by se nic neodehrávalo, asi by byla ochotna odpustit, protože každý má dostat druhou šanci, ale pokud by to byla dlouhodobá záležitost, která by souvisela se zamilovaností, asi by s tím jen těžko bojovala. Ale samozřejmě dodala, že by to byla zřejmě velmi citlivá záležitost, která by nesla mnoho změn ve vztahu a pracovat na vybudování důvěry, pokud by to bylo ještě možné, by poté museli oba partneři.

3. Otázky týkající se vlastního názoru na danou problematiku a případnou pomoc při rozvodu či rozchodu ze strany odborníků

Eva mi na otázku, zda by se snažila udržet rodinu za každou, nedokázala odpovědět, jen pokrčila rameny. Asi nevěděla co si pod tím, udržet za každou cenu rodinu, má přesně představit. Zda by byla ochotna žít ve vztahu, kde panuje neustálé napětí, kde jeden druhého nectí, nevnímá, co mu ten druhý říká, nedokáže se domluvit na běžných věcech, které zasahují do správného chodu domácnosti. Ten druhý se nezařazuje do provozu domácnosti, ať už po stránce finanční, tak pomoci v domácnosti.

Určitě by se snažila, pokud by chtěla ten vztah zachránit (ale musel by i partner chtít) navštívit nějakou manželskou poradnu, asi nejprve sama a posléze s mužem a pokusit se vztah nějakým způsobem zachránit. Ale jak sama říká, byla by to dlouhá cesta a záleželo by na okolnostech a okolí. Také by se více zaměřila na děti, jejich prospěch

ve škole, celkové chování, zda nejsou více podrážděné, vystresované, plačtivé atd. V rámci toho by například navštívila školu a pohovořila si s kantorem dítěte, zda nemá horší prospěch a pokud by na škole působil psycholog, využila by jeho služby v rámci prevence psychického zdraví svého dítěte.

Eva se mi svěřila, že zná takové případy, kdy se v rodinách něco podobného děje z vyprávění svých kamarádek, které jsou ochotné toto snášet, jen za cenu toho, že mají děti tátu i mámu pohromadě, ale rodina jako taková nefunguje. Eva mi sdělila i svůj názor: „V takové rodině, se těžko žije rodičům i dětem, protože děti jsou vnímavější,

než si myslíme a cítí všechny negativní emoce. Na druhé straně rodiče jsou podráždění a unavení ze vztahu, který sebou nese mnoho odříkání, sebekontroly a v neposlední řadě i beznaděje, že už to jiné, lepší asi nebude.“

„Zda by bylo pro děti lepší ukončit manželství, které nefunguje, by měla asi správně odhadnout sociální pracovnice“, myslí si Eva. Je to člověk, který má určitě mnoho zkušeností a praxe. A jestli by to byly Evy děti nebo jiné děti, na tom by asi tolik nezáleželo. Eva mi pověděla, že by určitě měla jako máma pocit zklamání, že nedokázala dětem udržet rodinu, ale asi by záleželo také na tom, jak by se celá situace vyvíjela. Možná by po několika týdnech nebo měsících zjistila, že péče o děti funguje i přesto, že spolu manželé nežijí a děti jsou šťastné a spokojené.

Závěr: Informantka mi odpověděla na mé otázky bez větších problémů, občas bylo vidět, že váhá, ale pravdou je, že pokud si dotyčný neprošel nějakou zkušeností, která zde byla sdělena, jen může o svých krocích, které by vedly k vyřešení problému, polemizovat. Ale musím uznat, že názory Evy mi byly velmi sympatické, a ani mě moc nepřekvapily. Jsem ráda, že jsem si Evu vybrala jako jednu z adeptek pro svůj rozhovor. Je to žena ve středních letech a její názory mi byly blízké, snad proto, že jsme ve stejné věkové hranici.

4.6.2 Informant B

Základní údaje

Informant: Lukáš

Pohlaví: muž

Rok narození: 1993

Povolání: student

S Lukášem jsem se seznámila za pomoci své kamarádky, která studuje také na Pedagogické fakultě, přesněji řečeno, je to kamarádky spolužák ze školy. Kamarádka naznačila Lukášovi důvod mého zájmu o rozhovor s ním a Lukáš souhlasil. Sešli jsme se ve škole, kde jsme oba měli výuku a domluvili jsme si konkrétní místo a čas našeho setkání, při kterém by se odehrál rozhovor v rámci mého výzkumu. Jelikož jsem Lukáše

neznala, chtěla jsem, aby si místo i čas zvolil podle svého rozhodnutí. Mým úmyslem bylo, aby se cítil na rozovor uvolněně a příjemně v prostředí, kde to má rád. Lukáš mi navrhl jednu internetovou kavárnu nedaleko školy v čase polední pauzy, kam chodí velmi rád. Neváhala jsem a souhlasila a celkově jsem byla spokojená i já, protože tohle prostředí je mi také sympatické. Do kavárny jsem přišla o něco dříve, objednala si kávu a připravila se na rozhovor. Také jsem nechtěla, aby na mě Lukáš musel čekat. Asi po 10 minutách dorazil i Lukáš, na sobě měl padnoucí džíny a stylový svetr, který ladil s jeho obuví. Je spíše vyšší postavy, kterou si udržuje sportem, což je na první pohled patrné. Vlasy má krátce střižené, hnědé barvy a modré oči. Lukáš na mě působil dojmem sebevědomého mladého muže, který vypadá a působí na první pohled starší než ve skutečnosti je. Je od pohledu sympaták, s milým úsměvem na tváři. Všimla jsem si při jeho příchodu do internet kavárny, že byl středem pozornosti dvou dívek, které seděly poblíž dveří. Já jsem vybrala místo u okna. Venku byl pěkný slunný den a paprsky slunce příjemně padaly i na náš stůl.

1. Otázky týkající se vlastní rodiny.

Poté co si Lukáš přisedl k našemu stolu, objednal si kofolu a řekl: „*Jsem připraven odpovídat na Vaše otázky*“. V tu chvíli jsem si uvědomila, že mi vyká a požádala jsem ho, jestli si budeme tykat. Bez váhání souhlasil. Podali jsme si ruku, políbili se na tvář a pokračovali v rozhovoru. Upozornila jsem Lukáše i na případné otázky, které by mu byly nepříjemné, na které nemusí odpovídat. Mile se usmál a přikývnul. Lukáš mi vyprávěl o své rodině. Žije v podnájmu se svou přítelkyní, který mu pronajal jeho kamarád. Jelikož je studentem, zajímala mne otázka, jakým způsobem si vydělává na nájem. Jeho přítelkyně pracuje na plný úvazek a Lukáš má občasné brigády, kterými si vydělá nějaké peníze a zbytek nájemného mu platí rodiče, kteří přistoupili na tento nápad, který jim přišel sympatický. Podle rodičů je to dobrá zkušenost, jak se naučit hospodařit s penězi a vyzkoušet si, co vše obnáší bydlení ve vlastním bytě. Měli pouze jednu podmínku, nesmí to zasahovat do prospěchu jeho studia, poté by se vrátil opět domů k rodičům. Lukáš pochází z úplné rodiny, má 3 mladší sourozence. Rodiče bydlí nedaleko Českých Budějovic v rodinném domku. Jak už Lukáš naznačil, bydlí s partnerkou a mně se nabízela otázka: „*Chtěl by ses někdy oženit a myslíš si, že je Tvá partnerka ta pravá*“? Lukáš se začal smát a poté vysvětlil proč: „*S partnerkou bydlím asi čtvrt roku, ale známe se asi rok a půl*“. Důvodem jeho

smíchu byla otázka na sňatek, partnerka s Lukášem otázku na sňatek probírali včera. Odpověděl, že se cítí dost mladý na svatbu a takhle je prý šťastný. S partnerkou si rozumí (partnerka Lukáše je o dva roky starší), a sňatek by plánoval až tak za 8 let, včetně dětí. Partnerka Lukáše po dětech také ještě netouží ale svatba by jí tak za 3 roky nevadila. Na otázku: „*Co tě dělá v partnerství šťastným*“?, se Lukáš zamyslel a po chvíli řekl: „Asi ta zamilovanost, touha po té samé dívce a důvěra, kterou v sobě oba máme“. Dodala jsem, jestli si myslí, že ta zamilovanost bude pořád stejná, nebo se bude vyvíjet časem? Lukáš reagoval hned, řekl, že na vztahu se musí pracovat pořád, vidí to i u svých rodičů, občas se pohádají, ale umí se i usmířit a odpustit. Lukáše odpověď mě příjemně překvapila, nato jak je mladý, má názory mnohdy citově vyzrálých lidí. Možná je to tím, že je nejstarší ze sourozenců a musel dříve dospět.

2. Otázky týkající se (možných) důvodů rozvodovosti v manželství či partnerství

Při položené otázce, zda si myslí, že se v dnešní době rozvádí více manželství, mi Lukáš odpověděl: „*Jelikož si myslím, že dnes většina partnerů netvoří manželský pár, tak se podle mě rozchází více partnerských vztahů.*“ Zeptala jsem se, jestli o někom ví. Odpověděl, že na střední škole byli dva spolužáci, kteří měli rodiče, ale nebyli manželé a každý bydlel s jedním z rodičů. A jedna spolužačka procházela obdobím, kdy se její rodiče rozváděli. Na otázku, jak to vnímala, mi Lukáš odpověděl: „*Asi moc dobře ne, občas byla zamlklá více než jindy a nevěnovala při hodinách tolik pozornosti, jako dříve.*“ Zeptala jsem se: „*Lukáši, jaký si myslíš, že je nejčastější důvod k tomu, proč se lidé rozvádějí nebo odcházejí od partnera?*“ Bez váhání odpověděl, že jsou to na prvním místě finance. Proč si to myslí, mi pověděl, že to bere jako nezodpovědnost, když se lidé vezmou a založí rodinu a vlastně nemají prostředky k tomu, aby tu rodinu užívali. Potom začnou problémy, hádky, člověk není spokojený, hledá něco jiného a stane se, že partnera, manžela, podvede. „*Ale co lidé, kteří se rozvádějí po delší době a už mají například větší děti, myslíš si, že v tom taky hrají roli peníze?*“, reaguji na odpověď. Na Lukášovi bylo vidět, že se zamyslel, zvedl sklenici s vodou, aby se napil a pak dodal. To už je zase jiný problém, zřejmě z toho vztahu vyprchala láska, nebo ten vztah zevšedněl. „*A s úspěchanou dobou to nemá zas tolik společného?*“, ptám se Lukáše. „*Možná i to je ten důvod, proč vztah přestal fungovat*“, reaguje Lukáš. Dodal, že by v takovém manželství ani partnerství žít taky nechtěl. Sám přiznal, že

nevěra a lhaní ohledně velmi vážných věcí (peníze) by pro něj znamenalo konec manželství, partnerství.

3. Otázky týkající se vlastního názoru na danou problematiku a případnou pomoc při rozvodu či rozchodu ze strany odborníků

S Lukášem jsme poté začali řešit děti. Lukáš ještě děti nemá, a jak se říká: „*Ten kdo nepozná lásku k vlastnímu dítěti, neví, o co v životě přichází*“. Lukáš mi odpověděl, že pokud by měl děti, snažil by se udržet vztah, ale ta snaha by musela vycházet z obou stran. „*Kdo tvrdí, že se v rodině nehádají manželé, partneři, tak si myslím, že lžou*“, tvrdí Lukáš. „*Ale nesmělo by to přesahovat určité meze.*“ A tím myslíš co, kde je ta hranice“?, ptám se Lukáše. Lukáš se zamyslel a poté dodal: „*Každá máma nebo táta musí vědět, co je pro dítě to nejlepší a podle toho by se měli chovat*“. „*Zajímavá úvaha*“, odpovídám Lukášovi. Ale mnoho lidí se tak nechová, jakmile začne být v rodině napjatá situace, i pro rodiče je velmi těžké vyvarovat se takových situací, které by ubližovali dítěti, což je asi velmi smutné. Lukáš mi poté pověděl, že by se kvůli udržení vztahu, byl ochoten i změnit. Tato odpověď mne překvapila, a proto jsem se zeptala v jakém slova smyslu, to myslíš? „*Změnit svoje chování, např. výbušná povaha by se měla více ovládat, nebo více pomáhat v domácnosti atd.*“ reaguje Lukáš. Pokud by to bylo nezbytné, vyhledal by Lukáš i odbornou pomoc. Odbornou pomocí myslel různé manželské poradny, dětské psychology. „*Pro děti je asi peklo vyrůstat v rodině, kde to nefunguje*“, odvětil Lukáš. Na otázku, jestli by ukončení vztahu mělo negativní dopad na jeho děti, mi přímo neodpověděl s tím, že ještě žádné děti nemá a těžko by se k tomu mohl vyjádřit, protože každé dítě asi prochází rozvodem svých rodičů jinak, ale určitě by to nebylo bez negativních emocí.

Závěr: Informant byl velmi milý a spolupracoval. S odpovědí na mé otázky se moc dlouho nerozmýšlel, působil, řekla bych, mladistvě spontánně. Byla to o poznání jiná zkušenost než v předešlém rozhovoru. Bylo to příjemné posezení v kavárně. Je to mladý muž, který je v tomto období zamilovaný do své přítelkyně a já mu přeji v dalším životě, ať mu vše vyjde podle jeho představ.

4.6.3 Informant C

Základní údaje

Informant: Miriam

Pohlaví: žena

Rok narození: 1995

Povolání: studentka

S Miriam mě seznámila moje kamarádka ze střední školy, ke které Miriam velmi často jezdí a pomáhá jí občas pohlídat děti, protože děti má moc ráda. A jelikož i já jsem matka dvou malých dětí, občas všichni trávíme odpoledne na hřišti, kde si naše děti hrají. Neváhala jsem ani chvíli a požádala jsem Miriam, zda by se nechtěla zúčastnit rozhovoru, který potřebuji ke své bakalářské práci. Miriam studuje stejný obor jako já, ale je ve druhém ročníku. Souhlasila bez váhání a podotkla, že snad příští rok bude potřebovat pro svou práci také určitou pomoc. S Miriam jsme se domluvily, že přijde k nám domů v odpoledních hodinách, kdy budou moje děti s manželem venku, a já budu mít dostatek času na rozhovor. Miriam přišla v pátek kolem půl čtvrté odpoledne. Pozvala jsem jí dál, poté jsem ji doprovodila do obývacího pokoje, kde se posadila do křesla a šla jsem připravit čaj. U Miriam si na první pohled všimnete jejích krásných, dlouhých, černých vlasů. Má pěknou tmavší pleť a modré oči. Na sobě měla barevné legíny a asymetricky střižené triko, které jí obepínalo boky. Miriam je takové sluníčko, ještě nikdy jsem jí neviděla zamračenou, vždy má na ústech milý, až šibalsky mladistvý úsměv.

1. Otázky týkající se vlastní rodiny.

Po chvíli jsem přinesla Miriam připravený ovocný čaj a domácí koláč. Chvíli jsme hovořili o dětech a našem studiu. Následně jsem se zeptala, jestli je připravena na rozhovor. Upozornila jsem jí na otázky, které jí nebudou příjemné, nemusí na ně odpovídat. Souhlasila a opět se mile usmála.

Miriam pochází z rozvedené rodiny, rodiče se rozvedli, když jí bylo dvanáct let. Na otázku proč si myslí, že se rozvedli, mi odpověděla: „*Důvodem byla především mámina duševní nemoc, ale myslím si, že jim to moc neklapalo*“. Otec se od té doby podruhé oženil a založil novou rodinu. Miriam tak získala nevlastní sourozence dvojčata

(bratra a sestru). Miriam žije s matkou. Zeptala jsem se Miriam, jestli má nějakého přítele, s vážným výrazem odpověděla, že ano, ale že jim to moc neklape a uvažuje o rozchodu. Zeptala jsem se, jestli mi poví, proč si myslí, že jim to neklape? Odpověděla, že na ni přítel příliš žárlí a Miriam je to nepříjemné, kvůli tomu vznikají hádky a jakmile cítí ve vztahu napětí, není to nejlepší důvod v něm pokračovat. Má pocit, že je stejně ještě mladá, aby se vážala na jednoho partnera, a chtěla by si více užívat volnosti a mládí. Jak už jsem na začátku zmínila, Miriam má moc ráda děti a tak otázka byla více než jasná, zda plánuje mít nějaké děti. „*Určitě ano, chtěla bych alespoň dvě!*“, odpověděla Miriam a v očích se jí zajiskřilo.

2. Otázky týkající se (možných) důvodů rozvodovosti v manželství či partnerství

Miriam si myslí, že se v dnešní době rozvádí více manželských párů, jak sama říká: „*Moji rodiče do té kategorie spadají také*“. A na otázku, jaký si myslí, že k tomu mají manželé nejčastější důvody, mi Miriam odpověděla: „*To je těžké definovat, myslím si, že v dnešní době to mohou být peníze, nevěra, vymizení pocitu lásky a případně velké neshody ve vztahu, partneři si nerozumí v důležitých otázkách života*“. „*Jaké otázky máš na mysli, Miriam?*“ Miriam upřesnila, že se domnívá, že má každý z partnerů jinou představu o vztahu, manželství, partnerství. Miriam také zmínila snadný způsob rozvodu v dnešní době. A také si myslí, že se na rozvod v dnešní době nepohlíží jako na společenské zahanbení, jako to bývalo dříve. A rozchod „*pouhých*“ partnerů bez manželského svazku už nikdo nijak neřeší. Ta otázka mi přišla na mysl a já se Miriam zeptala: „*A co ty, jak si se cítila ty, když se Vaši rozvedli*.“ Miriam se zhluboka nadechla a dodala: „*Nevím, jestli bych dokázala opustit manžela kvůli nemoci, ale tatkově jsem to dlouho nemohla opustit, že mámu opustil*“. A následně i špatně vycházela s otcovou současnou manželkou. Postupem času, jak emoce opadly, situace se zlepšila a možná za to může i fakt, že je Miriam starší. „*Co si myslíš o dnešní uspěchané době, není to také jeden z důvodů, proč se manželství či partnerství rozpadá?*“ Miriam zareagovala poměrně rychle bez přemýšlení: „*Možná, lidé na sebe nemají tolik času, ale nemyslím si, že by to byl nějaký zásadní důvod k rozchodům, říká se, že lidé jsou si pak vzácnější*“. Odchod od partnera by Miriam zvažovala, kdyby byl partner hrubý, křičel by a byl by zlý apod. Jedním slovem tyran. A také dodala tu přehnanou žárlivost, která neprospívá vztahu. Kde není, důvěra není ani láska.

3. Otázky týkající se vlastního názoru na danou problematiku a případnou pomoc při rozvodu či rozchodu ze strany odborníků

Miriam byla toho názoru, že pokud by byly ve vztahu děti, pokoušela by se rodinu udržet, ale za každou cenu asi ne, sama ze své zkušenosti ví, jak těžké a traumatizující pro ni bylo, když se rodiče neustále hádali a když se nehádali, tak spolu nemluvili. A to ticho bylo pro ni snad ještě horší než hádka. Miriam jsem položila otázku, co by byla ochotna pro udržení vztahu udělat. Odpověděla následovně: „*Možná odpustit nevěru, pokud by byl problém zde a zapracovat na věcech, které na mě partnerovi vadí a naopak*“, odpoví Miriam. K této odpovědi jsem zareagovala: „*Má vůbec smysl setrvávat ve vztahu, kdy jeden druhého chtějí změnit, jde to vůbec, nebo by bylo lepší najít si partnera, se kterým byste vzájemně doplňovali, než abyste se měnili?*“ Miriam pokrčila rameny a bylo na ní vidět, že o tom dost přemýšlí. Určitě se partneři mohou dostat do nějaké manželské krize a následně by se jim mohlo zdát, že vše co ten druhý udělá, je špatně nebo na popud toho druhého, v takovém případě by Miriam volila cestu nějaké manželské poradny. Jak sama říká, tento druh pomoci by jí nevalil, ale asi by musela možná přesvědčovat partnera, většinou tuto pomoc odmítají, berou to jako zásah do jejich soukromí. Miriam mi rovnou sdělila, že pokud by hádky byly časté, nechtěla by, aby v tomto prostředí vyrůstalo dítě, ale jinak si myslí, že v každé rodině proběhne výměna názorů. „*Rozpad manželství nebo rodiny jako takové, je asi pro každé dítě bolestná zkušenost, stejně tak byla i pro mě*“, mi tiše pověděla Miriam. Máma i táta, dítě má rádo oba rodiče, pokud se rodiče nedohodnou na péči a o dítě se přetahují, je to největší zlo pro dítě. Jak už Miriam naznačila, měla problém přijmout novou partnerku otce, víkendy, které u nich trávila, byly podle jejích slov příšerné, jak sama přiznává, na spoustě věcí, které nebyly zrovna příjemné, se podílela ona sama. Např. útěk z domova. „*Z vlastní zkušenosti mohu dodat, že mi nejvíce vadil ten pocit z neúplné rodiny, takové bezmoci a strachu, co bude dál*“, svěřila se Miriam. To byla poslední věta, kterou jsme toto téma uzavřely. Miriam jsem upřímně poděkovala, že byla ochotna se se mnou o tento nepříjemný zážitek podělit a zeptala jsem se, jak se cítí. Odpověděla, že fajn a s velkou chutí se zakousla do koláče, který jsem jí naservírovala.

Závěr: Miriam na mě působí velmi křehkým dojmem. Možná je to tím, čím si prošla jako dítě a ztráta rodičů ve smyslu partnerů pro ni, jako asi pro většinu dětí, není procházkou růžovým sadem. Ale na druhou stranu, mám z ní pocit, jako by jí to i dalo

něco do života, je to určitá zkušenost, která člověka donutí se koukat na mnoho věcí jinýma očima a posílit ho. Neřešit zbytečnosti a nechat se vést životem.

4.6.4 Informant D

Základní údaje

Informant: Radim

Pohlaví: muž

Rok narození: 1977

Povolání: kontrolor kvality

S Radimem se znám už dlouhou dobu, je to skvělý kluk, který nezkazí žádnou legraci. Je to můj kolega ze školy. Na setkání a následný rozhovor s ním jsem se těšila. Je to muž v nejlepších letech a jeho názory na mé otázky, mne ostatně jako vždy velmi zajímaly. S Radimem jsme si domluvili schůzku v Českých Budějovicích. Navštěvovali jsme po dobu studia jednu nejmenovanou restauraci a prostředí interiéru pro nás bylo natolik příjemné a známé, že jsme se oba shodli v tomto restauračním zařízení na uskutečnění interview v rámci mého výzkumu. Jak už jsem se zmínila na začátku, s Radimem se znám důvěrně a proto nebylo pro mne ani pro informanta obtížné navodit situaci, která by byla vhodná pro tento rozhovor. Schůzka proběhla jednoho deštivého dne v odpoledních hodinách. S Radimem jsme se domluvili na společné hodině a sešli jsme se na ulici, poté jsme se spolu odebrali do „naší“ vybrané lokality, kde měl proběhnout rozhovor.

V restauraci v tuto hodinu nebylo tolik lidí, protože čas oběda už skončil, my jsme si vybrali místo, které nejvíce vyhovovalo dané situaci. Nejdále od vchodových dveří a v salonku kde bylo příjemné soukromí. Objednali jsme si nápoj a kávu a sdělili obsluhujícímu, že pokrm si objednáme do půl hodiny. Obsluhující souhlasil a odešel.

1. Otázky týkající se vlastní rodiny.

Na začátku našeho rozhovoru jsem sdělila Radimovi, že mu položím pár otázek na které odpovědi už znám, ale pro upřesnění mého výzkumného rozhovoru jsou důležité. Radim pochází z rozvedené rodiny, jeho rodiče se rozvedli, když bylo

Radimovi 6 let. Radim má sestru, která je mladší o dva roky. Položila jsem Radimovi otázku, z jakého důvodu se rodiče rozvedli. Radim se zahleděl do místnosti a dodal: „*Já vlastně ani nevím, asi se přestali mít rádi*“. Proč si to myslí, mi jednoduše odpověděl, že v době kdy byl dítě, tomu moc nerozuměl, jen vnímal, jak se rodiče hádali a maminka často plakala. Až v dospívání jsem začal vnímat situaci, která u nás probíhala, když jsem byl dítětem. „*A jak si se cítil v době, kdy se rodiče rozvedli?*“, zeptala jsem se tichým a přátelským hlasem. Odvětil, že mu bylo líto, že tatku už tak často neuvidí a měl strach, že už nikdy spolu nebudou např. na Vánoce atd. Ale rodiče byli docela v pohodě, jak Radim dodal, po rozvodu byli schopni se domluvit na střídavé péči. Radim si prý na tento režim za poměrně krátkou dobu zvykl a cítil se lépe i proto, že už doma neprobíhaly hádky a křik. Radim měl dojem, že jeho sestra nesla rozvod svých rodičů a něco lépe, možná proto, že byla mladší a byla to holka, tak měla k mamce blíž.

Radim je rozvedený a s bývalou manželkou má jedno dítě, chlapce. Zeptala jsem se ho: „*Proč jste se rozvedli?*“ Odvětil slovy: „*Hmm, to je dobrá otázka, prostě se tak stalo, člověk to neplánuje. Nejdřív se ožení, myslí si, že je to navždy a než se otočí, je rozvedený*“. S Radimem jsme si povídali o vztahu mezi ním a bývalou manželkou. Potkali se na střední škole, zamilovali se do sebe, a v pětadvaceti se vzali. Několik let se pokoušeli neúspěšně o dítě, manželka čtyři krát potratila, až se nakonec povedlo a narodil se jim syn. V době na mateřské dovolené bylo ještě vše v pořádku, co se týče manželství, jak se mi svěřil Radim ale při nástupu do práce manželky, se to po půl roce změnilo. „*Manželka se zamilovala do někoho jiného a mě i s dítětem opustila. Tak jsme se rozvedli a já nyní žiju sám a ve svém bytě*.“ Zajímalo mě, jak vnímal rozvod jejich syn? V době rozvodu byli synovi 4 roky. Radim mi řekl, že mu to bylo líto z toho důvodu, že sám touto situací musel projít jako dítě (rozvodem rodičů) a vždycky si říkal, že nic takového nedopustí, až bude dospělý a bude mít vlastní rodinu. „*Ale jak vidíš, osud to chtěl jinak*“, podotknul Radim. Měl snahu rodinu udržet, ale nebylo to v jeho silách. O syna se stará, dneska už je to velký kluk pubertálním věku a mají spolu výborný vztah.

2. Otázky týkající se (možných) důvodů rozvodovosti v manželství či partnerství

Radim mi na otázku, zda si myslí, že se v dnešní době rozvádí nebo rozchází více manželství, odpověděl, že o tak nevnímá. Možná je více manželství, které jsou rozvedená, ale sám prý si prošel rozvodem svých rodičů, poté se svou bývalou

manželkou a pokud se dva dospělí lidé dokážou mezi sebou domluvit i po rozvodu, na péči a na ostatních důležitých věcech kolem dítěte, tak to za tragédii nevidí. Samozřejmě, že existují výjimky, kdy si dva dotyční, nemůžou přijít, jak se říká „na jméno“ a nedokáží se domluvit o péči na dětech apod., ale to už je potom jiná situace. Měli by si uvědomit, že nejvíce ubližují svým dětem, protože každý chce mít mámu i tátu, i když spolu ti dva nežijí. Z počátku po rozvodu jsou určité emoce, ale ty postupem času opadnou a poté záleží na každém z nás, jak se k dané situaci postaví. „Vzhledem k tomu, že se dneska mladí lidé do manželství tolik nehrnou, tak možná ani není tolik rozvodů, ale spíše rozchodů,“ odpověděl Radim.

„Já jsem příčinu rozpadu manželství měl danou jako nevěru ze strany manželky, a to se říká, že chlapi nedokážou žít celý život s jedním partnerem,“ pokusil se Radim vnést do našeho rozhovoru humor a zdálo se, že se mu to daří. Ale může být mnoho příčin např. finance. „Taky jsme začínali jako mladí, měli jsme hluboko do kapsy, podnájem, vybavení do bytu, poté přišlo dítě, takže další výdaje. Rodiče nám taky pomáhali, hádky občas proběhli kvůli financím, ale nebylo to takový, aby nám to zničilo manželství, ten důvod, proč se tak stalo, byl jiný.“ „A kde si myslíš, že se stala chyba, že se manželka zamilovala do někoho jiného?“ „Na to Ti nikdo neodpoví, prostě to tak je, někoho potkáš a zamiluješ se, třeba několikrát za život“, reagoval na otázku Radim. Začal mluvit o té části, kdy se snažili o dítě a nešlo to. Bylo to těžké období pro oba, někoho to ve vztahu posílí a naopak. My už jsme nedoufali, že budeme mít dítě a podařilo se a jsme za to rádi, i když nejsme spolu jako partneři. Tento názor Radima byl pro mě silně emotivní, cítila jsem i husí kůži po těle.

„Lidé na sebe v tomto životním tempu mají určitě méně času ale, na rozpadu manželství bych to neviděl.“ Radim mi řekl, že jednou už mu manželství nevyšlo a přemýšlet jestli by byl důvod k odchodu od partnerky, odpověděl, že neví. Je zvyklý žít sám, takže by se asi finanční bariéry nebál a možná by o tom tolik nepřemýšlel.

3. Otázky týkající se vlastního názoru na danou problematiku a případnou pomoc při rozvodu či rozchodu ze strany odborníků

Radim mi pověděl, že asi není typ, který by odcházel od rodiny, vždy by se snažil rodinu udržet pohromadě. Musel by k tomu být opravdu závažný důvod, aby došlo k rozvodu, nebo, jak už jednou danou situaci prožil, odešla by manželka (o těch důvodech už jsme se výše zmiňovali). Udržet vztah už se jednou pokoušel, jak mi

Radim vyprávěl a nakonec dodal, že konkrétně neví. Záleželo by na tom dotyčném vztahu a na okolnostech, proč by se o vztah mělo nějakým způsobem bojovat. Možná by zašel do nějaké poradny pro vztahy, ale to by museli chtít oba, jinak by to nemělo smysl. My jsme tenkrát s manželkou žádnou poradnu nenavštěvovali, protože manželka už byla rozhodnuta odejít za svou novou známostí, tudíž to nemělo ani smysl.

Názor Radima na to, jestli mají děti vyrůstat v úplné rodině nebo ne, byl zcela jistě pro to, aby děti vyrůstaly v rodině, kde panuje harmonie, klid, porozumění a láska, ať v úplné rodině nebo rozvrácené. Jestli má negativní dopad na děti ukončení manželství, Radim zareagoval následovně: *„Určit by záleželo na tom, jaký důvod a průběh by měl rozvod. Pokud budu mluvit za sebe, jsem rád, že moje dítě tímto obdobím procházelo, troufnu si říci, dobře. Možná to bylo i tím, že jsme se před ním snažily neřešit takové situace, které by byly emocionálně náročné. Celkem hladce jsme se domluvili na následné porozvodové péči. Nikdo z nás nebránil tomu druhému se vidět či scházet se svým dítětem. A zda by to na syna mělo jiný průběh, kdybychom se o něj přeli, zřejmě ano ale do jaké míry si netroufnu říci a ani bych to zažít nechtěl.“* To byla poslední otázka, kterou jsem Radimovi v průběhu našeho rozhovoru položila. Radimovi jsem upřímně poděkovala, že se mnou absolvoval tento rozhovor, poté jsme si objednali něco dobrého k jídlu a náš rozhovor se odvíjel úplně jiným směrem.

5 Interpretace výsledků šetření

5.1 Kódování získaných dat

Pro snazší orientaci při zpracovávání interview byla vytvořena tabulka (Tabulka 1), ve které jsou přehledně shrnuty základní názory a postoje informantů k dané problematice. Tabulka je rozdělena podle typu poskytnuté informace do třech částí, první sloupec obsahuje označení informanta písmenem A – D, další sloupec je pak zaměřen na základní údaje o informantovi, jako je pohlaví, věk, povolání a to, v jakém partnerském vztahu v současnosti žije, či zda má děti. Tyto údaje jsem pokládala podstatné pro následnou analýzu a shrnutí výsledků výzkumného šetření.

Sloupec tři obsahuje stručně shrnuté informace, které poskytl informant na téma vlastní rodina, tedy vztahy současné či minulé a jeho rodinné zázemí. Čtvrtý sloupec mapuje názory informantů na možné důvody rozvodu a dále na rozvodovost dříve a dnes. V posledním sloupci jsou zaznamenány postoje informantů k vlastnímu, resp. potencionálně možnému rozvodu a dále na to, zda je informant ochoten vyhledat v takovém případě pomoc.

Tabulka 1 : Shrnutí získaných dat

	Základní údaje	Vlastní rodina	Názor na možné důvody rozvodovosti	Názory na rozvod a ochota vyhledat pomoc
A	Žena, 36 let, úřednice ve státní správě vdaná, dvě děti,	- spokojené manželství - bezkonfliktní vztah s rodiči - rozvedená sestra, se kterou rozvod prožívala - sama nikdy manželskou krizi, která by vyžadovala	- současný životní styl - snaha nic „nezmeškat“	- vlastní rozvod: důvodem pravděpodobně jen dlouhodobá nevěra - pokud by byla snaha i na straně partnera, snažila by se manželství zachránit - návštěva poradny

		intervenci či hrozila rozvratem rodiny, nezažila rodiče ve spokojeném manželství		- rozhodně psychologická péče pro děti a sledování reakcí dětí - jako matka – pocit selhání, že neudržela dětem rodinu
B	Muž, 22 let, student, bezdětný	- v partnerském vztahu půl roku, společné soužití čtvrt roku - 3 mladší sourozenci - rodiče nejsou rozvedeni, ani nezaznamenal v rodině rodičů vážnější krize - svatbu a děti plánuje spíše ve vzdálenější budoucnosti	- především finance, resp. jejich nedostatek což vyústí v krizi, nevěru atd. - u dlouholetých manželství – rozvod z důvodu zevšednění, odcizení, vyprchání citů	- důvody k rozvodu – nevěra, lhaní, odcizení - udržení manželství kvůli dětem, ale snaha na obou stranách - kvůli udržení vztahu by byl ochoten se sám změnit - vyhledal by odbornou pomoc poradny či psychologa, zejména pro děti
C	Žena, 20 let, studentka, bezdětná	- v partnerském vztahu, který označuje za ne příliš funkční, nevidí ho jako perspektivní - rodiče rozvedeni, žije s matkou - děti chce	- rozvádí se mnoho páru, víc než dříve - peníze, nevěra, vymizení lásky, neshoda v důležitých životních otázkách - snadný rozvod - vymizel negativní	- důvody k rozvodu – agresivita partnera, přehnaná žárlivost, nedůvěra - udržení manželství – pokus kvůli dětem, ale ne za každou cenu (vlastní zkušenost)

			pohled	- nevěru by dokázala odpustit - na vztahu je třeba pracovat, pomoc vyhledat neodmítá - názor, že muži pomoc berou jako zásah do soukromí - nechtěla by, aby dítě vyrůstalo v konfliktním prostředí
D	Muž, 38 let, kontrolor kvality, rozvedený, 1 dítě	- rozvedení rodiče - on sám rozvedený - rozvod po nástupu manželky zpět do práce po MD (důvodem byl jiný vztah, který si manželka našla) - žije sám - se synem se stýká, mají velmi dobrý vztah	- nezdá se mu, že by se rozvádělo více manželství, než dříve - možné příčiny – nevěra, finance - uspěchanou dobu nevidí jako podstatný důvod pro rozpad manželství	- vztah se snažil udržet - neví konkrétně jakým způsobem vyhledat pomoc, pravděpodobně poradna - při jeho rozvodu – manželka rozhodnuta odejít – nebyla snaha na obou stranách

Zdroj: vlastní šetření

5.2 Analýza a shrnutí získaných zjištění

Výzkumného šetření se zúčastnili čtyři informanti, dvě ženy a dva muži. Z nichž jeden muž a jedna žena jsou středního věku, pracují a mají vlastní rodiny. Další dva informanti jsou studenty prezenční formy studia. Všichni informanti studují pedagogickou fakultu.

Z analýzy získaných informací je patrné, že se všichni informanti setkali s rozvodem

ve svém blízkém či vzdálenějším okolí. Dva z informantů, (C,D) pochází z rozvedené rodiny. Zejména u nich jsou patrné konkrétní obavy z působení rozvodu na dětskou psychiku, vzhledem k tomu, že rozvod rodičů prožili v dětském věku. Informant A také vyjadřuje obavy o psychiku dětí, její obavy však nemají konkrétnější podobu.

U všech informantů je patrné, že důvody k rozvodu se liší podle jejich případných osobních zkušeností minulých či současných. Informanti A a B, kteří se s rozvodem nesetkali ve své nejbližší rodině (oni sami či jejich rodiče), uvádí jako jeden z podstatných důvodů k rozvodu nevěru, informantka A však již rozlišuje nevěru krátkodobou a dlouhodobou, přičemž při krátkodobé nevěře by se pokusila manželství udržet.

Všichni informanti pak jako jednu z nejčastějších příčin rozvodu uvádí finanční situaci rodiny. Je však zajímavé, že finanční situace se jako důvod k rozvodu neobjevila, hovořili – li informanti C a D o rozvodu svých rodičů. Lze tedy předpokládat, že finanční problémy vystupují jako častý důvod k rozvodu spíše až v poslední době. To pravděpodobně souvisí se značnými finančními nároky, které doprovází založení rodiny.

Při analýze dat bylo dále zjištěno, že pro zachování manželství by byli ochotni vyhledat pomoc všichni informanti, podmiňují to však vždy ochotou u partnera vzniklou manželskou krizi řešit.

Informantka C uvedla, že předpokládá vyšší procento rozvodovosti a přikládá to zejména snazšímu rozvodovému řízení. Tento její názor je potvrzen statistickými daty (Graf 1 a 2), kde je patrné, že po právní úpravě v roce 1999 se postupně zvyšovala rozvodovost. Tento trend vyvrcholil v roce 2010, kdy bylo rozvedeno 50 % manželství. Dalším zajímavým a pravdivým názorem této informantky je fakt, že rozvod v současné době není stigmatizací obou manželů, jako tomu bylo dříve. Analýzou informací získaných od informantky C dále zjišťujeme, že obavy a negativní pocity, které zažívala při rozvodu svých rodičů, si přináší dále do svého současného partnerského vztahu.

Vzhledem k tomu, že žádný z informantů neuvedl, že by byl praktikujícím věřícím, nemůžeme konstatovat, jakým způsobem by víra mohla ovlivňovat názory a postoje informanta na rozvod. Obecně lze však říci, že finanční problémy a dlouhodobá nevěra partnera jsou v současnosti nejčastějšími důvody rozvodu manželství.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo jednak vytvořit vhled do problematiky manželství a rozvodů, čemuž se věnovala teoretická část práce. Praktická část práce pak měla za úkol zmapovat názory studentů pedagogické fakulty na rozvod a zjistit, zda existují rozdíly v názoru na rozvodovou problematiku, případně které vlivy na odlišnost názorů působí.

Bylo zjištěno, že spíše než faktory jakými jsou věk či pohlaví informantů na jejich životní postoj působí vlastní prožité situace týkající se rozvodu vlastního či rodičů.

Důvody rozvodu proběhlého či potencionálního rozvodu se také u respondentů téměř shodovaly bez ohledu na další faktory. Finanční problémy a nevěra jsou uváděny jako jedny z nejčastějších příčin rozvodu.

V současné době, kdy je funkce rodiny odsunuta do pozadí a stále více párů preferuje soužití mimo manželský svazek, jsou funkce a úplné rodiny často zmiňovanou problematikou, na kterou se snaží zaměřovat i státní politika. Je to patrné zejména na některých opatřeních, která mají podporovat rodinu především finančně. Vzhledem ke zjištěným poznatkům plynoucím z tohoto výzkumného šetření je finanční podpora rodin s dětmi jistě potřebná, na druhou stranu by nemělo být zapomínáno na nutnost emocionální stability, kterou úplná rodina přináší dítěti.

Nejistota v zázemí nestabilní rodiny přináší jak manželům, tak dětem žijícím v takto emocionálně nevyváženém prostředí řadu problémů, které se mohou dále objevit v jejich budoucím partnerském a rodinném životě.

Seznam použitých zdrojů

BAKALÁŘ, E. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Nakladatelství Karolinum, Praha, 2006. ISBN 80-246-1089-2.

BAKALÁŘ, E.; NOVÁKOVI, M.a D. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3.

ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Nakladatelství Praha, 1996. ISBN 80-85866-15-3.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno, 2010. ISBN 978-80-7315185-0.

HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Nakladatelství Doplněk, 1998. ISBN 80-7239-192-5. Právní stav ke dni 1.4.2006

JANOUSHKOVÁ, H. *Praktický průvodce rozvodem*. Mindsopt. S.r.o. 2008. ([www.bezplatná právní poradna.cz](http://www.bezplatná.právní.poradna.cz))

KAHOUN, V.; KOZLOVÁ, L.; TÓTHOVÁ, V. *Sociální práce*. Nakladatelství Triton s.r.o. 2003. ISBN 80-7254-138-2.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha. Portál, 1994. ISBN 80-8582-83-6.

MATĚJČEK, Z.; Dytrych, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha. Grada, 2002. ISBN 80-247-0332-7.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha. Sociologické nakladatelství Slon, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, O.; KOLÁČKOVÁ, J.; KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. Nakladatelství Portál s.r.o. Praha, 2005. ISBN 80-7367-002-x.

MOŽNÝ, O. *Rodina a společnost*. Praha, nakladatelství Slon, 2006. ISBN 80-86429-58-x.

MURPHY, R, F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Nakladatelství Slon. Praha, 1999

PELIKÁN, J. *Výchova pro život*. Nakladatelství Praha, 1997. ISBN 80-85866-23-4.

PLAŇAVA, I. *Manželství a Rodiny*. Nakladatelství Doplněk, 2000 ISBN 80-7239-039-2.

PLZÁK, M. *Manželská tonutí*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7246-504-0.

PRŮCHOVÁ, B. *Shušný rozvod*. Nakladatelství Era group spol. s.r.o. Brno, 2002. ISBN 80-86517-25-x.

ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce*. Sociologické nakladatelství Praha, 1997. ISBN 80-850-00-1.

SKUTIL, M. *Základy sociologického výzkumu pro studenty učitelství*. Nakladatelství Portál, s.r.o. Praha, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

SCHAEFEROVÁ, E. *Co je rodina?* Praha, 1995. ISBN 80-85495-41-4.

WARSHAK, R., A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*, Portál, Praha 1996. Rádci pro život. ISBN 80-717-8089-8.

O smutku, co cítím: podruhé. *Emimino* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.emimino.cz/denicky/o-smutku-co-citimpodruhe-11881/strankovani/3/>

Rozvod manželství a vše o něm. *Bezplatná právní poradna* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://www.bezplatnapravniporadna.cz/online-zdarma/component/content/article/3182-rozvod-manzelstvi-a-vse-o-nem.html>

Základní informace o domácím násilí. *Asociace neúplných rodin* [online]. [cit. 2015-06-01]. Dostupné z: <http://www.asociaceneuplnychrodin.cz/zakladni-informace-o-domacim-nasili>

Rozvod a jeho důsledky. *Iustitiam Infantibus: Spravedlnost dětem* [online]. [cit. 2015-06-05]. Dostupné z: <http://www.iustin.cz/art.asp?art=37>

DONA linka: Pomoc obětem domácího násilí [online]. [cit. 2015-06-01]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/domaci-nasili/zakladni-informace/>

Rozvodovost. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>

Otázka rozvodu a jeho vplyvu na správanie detí v kolektive. [online]. [cit. 2015-06-01]. Dostupné z: <http://prohuman.sk/pedagogika/otazka-rozvodu-a-jeho-vplyvu-na-spravanie-deti-v-kolektive>

Příloha

Osnova pro interview

1. Otázky týkající se vlastní rodiny

A/ Pocházíš z úplné rodiny, nebo jsou Vaši rozvedení (nebo žijí v partnerském vztahu)?

B/ Máš sourozence?

C/ Žiješ s rodiči nebo sám, popřípadě s partnerem/partnerkou?

D/ Jsi vdaná/ný?

E/ Máš děti?

F/ Jsi šťastná/ný v manželství nebo v partnerství?

G/ Uvažoval/a jsi někdy o tom, že se rozvedeš nebo ukončíš partnerský vztah?

2. Otázky týkající se (možných) důvodů rozvodovosti v manželství či partnerství

A/ Myslíš si, že se v dnešní době rozvádí více manželských párů, než tomu bylo dříve, nebo se rozchází více partnerských vztahů?

B / Jaký si myslíš, že je nejčastější důvod k tomu, proč se lidé rozvádějí nebo odcházejí od partnera?

C/ Domníváš se, že za tímto problémem stojí i dnešní uspěchaná doba?

D/ Existuje u Tebe nějaký důvod, při kterém bys od manžela/ky či partnera/ky odešel/a?

E/ Jaký důvod by to byl?

3. otázky týkající se vlastního názoru na danou problematiku a případnou pomoc při rozvodu či rozchodu ze strany odborníků

A/ Je pro tebe důležité udržet rodinu, i přes občasné neshody v manželství, partnerství?

B/ Co bys byl/a ochoten/a pro udržení vztahu udělat?

C/ Vyhledal/a bys odbornou pomoc?

D/ Pokud ano, jakou?

E) Myslíš si, že je pro děti lepší vyrůstat v úplné rodině i když v té rodině panuje určité napětí?

F/ Domníváš se, že by ukončení manželství nebo vztahu mělo negativní dopad na Vaše děti?

G) A pokud ano, v jakém smyslu?